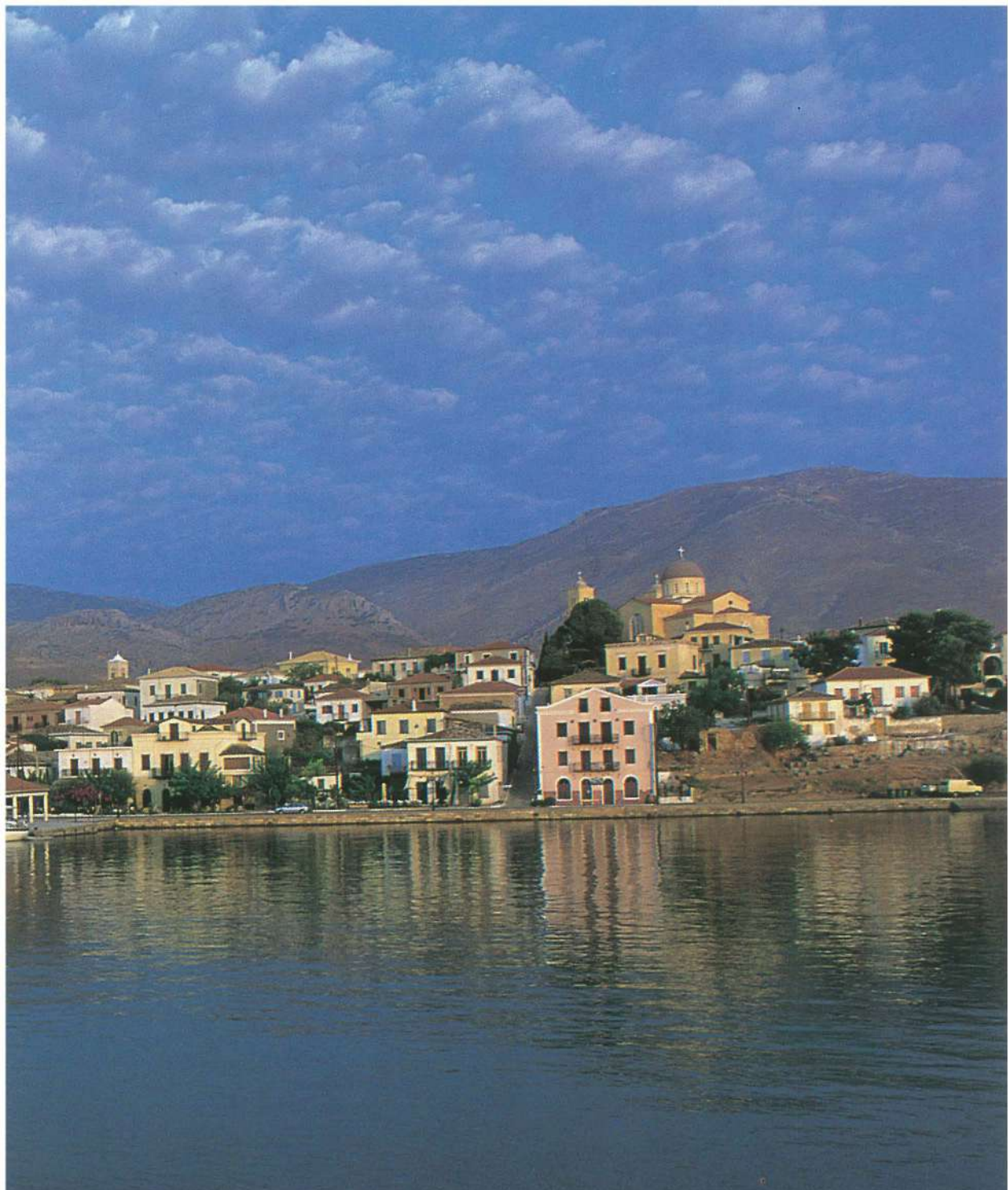

Γαλαξίδι

Η ΘΡΥΛΙΚΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ: ΡΟΔΟΥΛΑ ΣΤΑΘΑΚΗ-ΚΟΥΜΑΡΗ
ΝΙΚΟΣ Α. ΣΤΑΘΑΚΗΣ
ΓΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ANNA A. ΚΑΛΑΪΤΖΗ

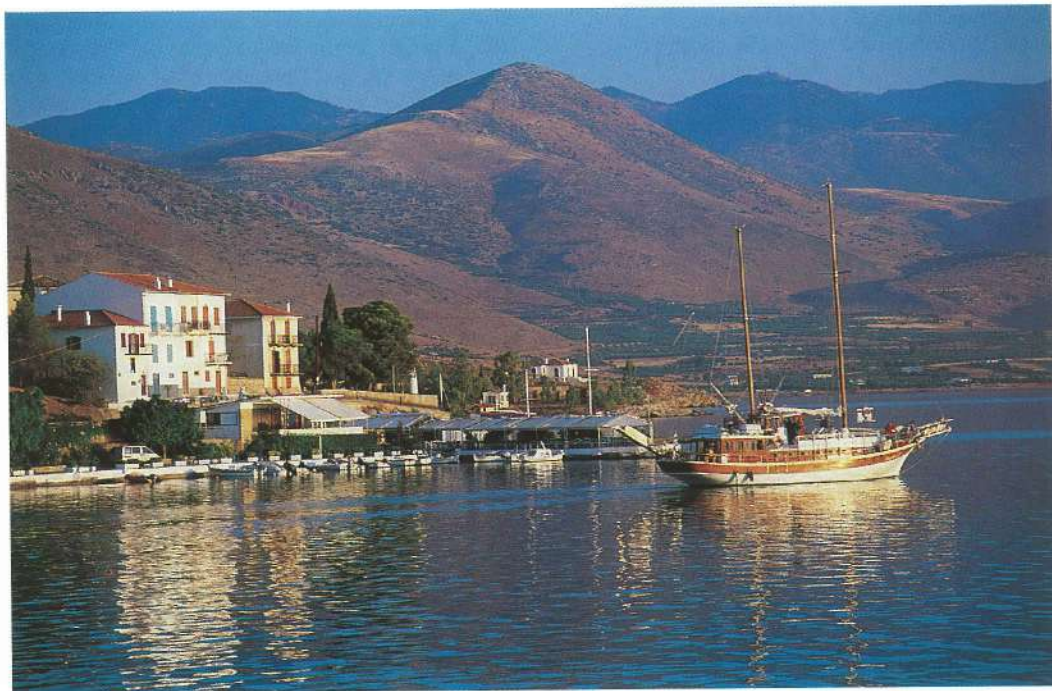

Παλιά φωτογραφία του 1930. Μερική άποψη του Γαλαξιδίου. Οι διαφορές με την σημερινή πραγματικότητα δεν είναι ιδιαίτερα αισθητές, εντοπίζονται κυρίως στην διαμόρφωση και αξιοποίηση του παραθαλασσιού χώρου.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΓΑΛΑΞΙΔΙΟΥ

Με την ευκαιρία της επίσκεψης στο Γαλαξίδι του κ. Θεόφιλου Μπασιγουράκη Εκδότη του περιοδικού "ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ" και της κ. Άννας Καλαϊτζή, Διευθύντριας έκδοσης, θέλω να τους ευχαριστήσω ιδιαίτερος διότι μας έδωσαν τη δυνατότητα να προβάλλουμε το Γαλαξίδι και τα Μουσεία του μέσα από τις σελίδες ενός τόσο έγκυρου και έγκριτου περιοδικού. Θέλω ακόμα να βεβαιώσω ότι το Γαλαξίδι σήμερα είναι ένα λατρεμένο, προσφιλές και γοητευτικό τουριστικό κέντρο Χειμώνα-Καλοκαίρι, με ξεχωριστή αρχιτεκτονική αξία ενός παραδοσιακού και διατηρητέου οικισμού. Είναι μια πανάρχαια ναυτική πολιτεία που μαγεύει τον επισκέπτη με την ομορφιά του τοπίου, τους γραφικούς κόλπους, τους καλοσυνάτους ανθρώπους του, την αρχοντιά του, και προπάντων τον πολιτισμό του. Στον τουρίστα ή τον επισκέπτη το Γαλαξίδι προσφέρει πολλά, που μπορούν να τον κρατήσουν για πολλές μέρες κοντά του και όχι για λίγες ώρες, όπως παράδοση, αξιοθέατα, άριστη διαμονή, κολύμπι, ψάρεμα και σύγχρονο τρόπο διασκέδασης. Τα Μουσεία μας Ναυτικό-Εθνολογικό και Λαογραφικό, με θησαυρούς από την εποχή των ιστιοφόρων, της επανάστασης του '21 και της ζωής των Γαλαξιδιωτών του 18ου και 19ου αιώνα γίνονται πόλοι έλξης πλήθους επισκεπτών το χρόνο, για να γνωρίσουν τη ναυτική μας πολιτεία που έχει δώσει τόσα πολλά στο ναυτικό έθνος των Ελλήνων και μένει ερωτικά δεμένη με τα Ιστιοφόρα και την εποχή τους.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΟΝΙΑΣ

Όμορφα σύγχρονα σκαριά εξακολουθούν να βρίσκουν καταφύγιο στα ήρεμα νερά του Γαλαξειδίου, συντηρώντας έτσι τον ναυτικό χαρακτήρα της πόλιτείας.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ «*Το Γαλαξειδί* βρίσκεται στον Κορινθιακό, από της Στεριάς τα μέρη. Βαθιά χωμένο, βρέχεται από τα Κρισαικά νερά, καθώς έχουν ονοματίσει τη θάλασσα που κρύβεται στην αγκαλιά του. Ολόγυρα ζώνεται από ψηλά βοννά, που του χαρίζουνε απανεμιά και σιγουριά. Στ' αλήθεια ο κόρφος του είναι έτσι φτιαγμένος, που θαρρείς πως ήτανε βουλή θεού να γίνει το Γαλαξειδί τόπος ναυτικός.*»

Έτσι άρχισε στα 1947 το φημισμένο βιβλίο της η **Ευά Βλάμη**. Είχε τίτλο «**Το Γαλαξειδί, η μοίρα μιας ναυτικής πολιτείας**» και ήταν αφιερωμένο στη θύμησή του καπετάν-Νικόλα του πατέρα της.

Σήμερα είναι αδύνατο να ζήσουμε εκείνο το θρυλικό παρελθόν του Γαλαξειδίου. Είναι κάποιες εποχές και κάποιες ιδιαιτερότητες, που ποτέ πια δεν θ' αναβιώσουν. Εξακολουθούμε όμως, ακόμη και σήμερα, να έχουμε τη σπάνια τύχη να χαιρόμαστε ένα Γαλαξειδί γραφικό, αρχοντικό, που χάρη στην αγάπη των κατοίκων του αλλά και το έγκαιρο ενδιαφέρον της πολιτείας, παρέμεινε σχεδόν αλώβητο στο πέρασμα του χρόνου, αποτελώντας

ίσως την πιο παραδοσιακή πολιτεία της πατρίδας μας. Σ' αυτό το Γαλαξειδί με την πανάρχαια καταγωγή, την πολυτάραχη ιστορία, τους θρύλους και την μεγάλη ναυτική παράδοση, μας μεταφέρει το έξοχο χρονικό, που με τόση αγάπη, γλαφυρότητα και επιστημονικότητα σύνθεσε για το **ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΑΝΟΡΑΜΑ** η καταξιωμένη Γαλαξειδιώτισσα λαογράφος **Ροδούλα Σταθάκη-Κούμαρη**.

Κι ακόμα μέσα από την συναρπαστική πέννα και τις αμανησίες του βραβευμένου για το συγγραφικό του έργο από την Ακαδημία Αθηνών, Ναυάρχου ε.α και συγγραφέα **Νίκου Α. Σταθάκη**, θα γευθούμε την αλμύρα της θάλασσας και θα γνωρίσουμε την μεγάλη προσφορά του Γαλαξειδίου στους εθνικούς αγώνες. Κοντά σ' αυτούς τους δύο θαυμάσιους ανθρώπους αλλά και με τις πολύτιμες βοήθειες και γνώσεις του **Κώστα Θεοδορόπουλου**, Προέδρου του Πολιτιστικού Συλλόγου Γαλαξειδίου, είχαμε την τύχη να γνωρίσουμε τον μοναδικό αυτό τόπο, που κάθε Έλληνας οφείλει να επισκεφθεί και ν' απολαύσει.

Σύμφωνα με την Ακαδημία Αθηνών αληθιά και το ρεζικό του Γ. Μπαμπινιώτη, η ορθότερη γραφή είναι: Γαλαξίδι με "ι". Η γραφή με "ει" διατηρείται στο άρθρο, μόνον όπου χρησιμοποιείται έτσι στην βιβλιογραφία.

Σύντομο Ιστορικό Γαλαξιδίου,
από την Ροδούλα Σταθάκη-Κούμαρη.

Το Γαλαξίδι είναι μια γραφική πολιτεία χτισμένη πάνω σε μια βραχώδη γλωσσοειδή χερσόνησο με δύο φυσικά λιμάνια στον ΒΑ Κορινθιακό μέσα στον Κρισαϊκό κόλπο. Η γεωγραφική του θέση, όρισε τη μοίρα του, το έδωσε με τη θάλασσα. Η ορεινή περιοχή γύρω του με τις απότομες πλαγιές έκαναν την επικοινωνία δύσκολη και αποθάρρυναν τη μετακίνηση μέσα από δύσβατους δρόμους. Είναι γεγονός, ότι ως το 1963 που έγινε ο δρόμος για την Ναύπακτο, η κύρια σύνδεση του Γαλαξιδίου με τον έξω κόσμο ήταν η θάλασσα. Έτσι, χωρίς να είναι νησί, δημιούργησε μιαν ατμόσφαιρα νησιωτική και ένα χαρακτήρα δικό του. Οι κάτοικοί του είχαν τα περισσότερα χαρακτηριστικά των νησιωτών: η θάλασσα δεν έδινε μόνο τη δυνατότητα της επικοινωνίας, αλλά αποτελούσε και την κυριότερη πηγή επιβίωσής τους. Η οικονομία τους προσαρμόστηκε ολότελα στο υγρό στοιχείο και το Γαλαξίδι έγινε μια αμείζουσα ναυτική πολιτεία.

Η μακριά πολιτάραχη ιστορία της ναυτικής πολιτείας κοντά στους Δελφούς δείχνει πόσο αγάπησαν οι κάτοικοί της, την ιδιαίτερη πατρίδα τους. Δεν τους σταμάτησαν οι σεισμοί και οι εχθροί που τους γκρεμίζουν και έκαγαν τα σπίτια και τα καράβια τους. Σε κάθε καινούργιο ξεκίνημα στους ταρασανάδες ναυπηγούσαν καράβια, τα αρμάτωναν, τα έριχναν στη θάλασσα, ταξίδευαν στα διάφορα λιμάνια κι έφεραν ό, τι καλύτερο για να κτίσουν και να στολίσουν τα σπίτια τους. Οι Γαλαξιδιώτες στην πορεία του χρόνου έδειξαν ότι ήταν εξαιρετικοί ναυτικοί, δραστήριοι έμποροι και, όταν χρειαζόταν, δυναμικοί πολεμιστές και υπερασπιστές της πατρίδας τους. Οι δύο Ακροπόλεις και οι οικισμοί της προϊστορικής εποχής, όπως και τα ευρήματα που φυλάγονται στην τοπική αρχαιολογική συλλογή, μιλούν για την παρυσία κατοίκων στα Πρωτοελλαδικά και Μυκηναϊκά χρόνια. Ο άφθονος οψιανός, οι μεγάλοι αμφορείς που βρέθηκαν στη θάλασσα, με κυριότερο τον πιθοειδή αμφορέα του 2.500-2.000 π.Χ. (περ.) από ναυάγιο πλοίου που εντοπίστηκε στην είσοδο του όρμου Ανεμοκάμπι, μαρτυρούν εμπορική κίνηση με άλλα λιμάνια. Τα πολλά ταφικά ευρήματα από τυχαίες ή συστηματικές ανασκαφές μάς δείχνουν μια συνεχή παρουσία κατοίκων στην πόλη από τον 8ο π.Χ. αιώνα μέχρι και τα ρωμαϊκά χρόνια. Την σημασία της περιοχής δηλώνουν δύο σημαντικές χάλκινες επιγραφές του 5ου π.Χ. αιώνα που βρέθηκαν στον Άγιο Βλάση στα ΝΔ της

πόλης, ονομάστηκαν «εποίκια των Λοκρών» και σήμερα είναι στο Βρετανικό Μουσείο. Στη μία αναγράφεται συνθήκη μεταξύ δύο Λοκρικών γειτονικών πόλεων, της Οιανθείας και του Χαλείου, με το οποίο τείνει σήμερα η έρευνα να ταυτίσει το Γαλαξίδι. Η οχύρωση του τέλους του 4ου π.Χ. αιώνα που περιβάλλει την χερσόνησο σώζεται αρκετά καλά. Μεγάλα τμήματα του αρχαίου τείχους υπάρχουν ακόμα, και σε μια από τις πέτρες σκαλισμένα είναι τα σύμβολα των Διοσκούρων που είναι οι προστάτες των ναυτιλλομένων.

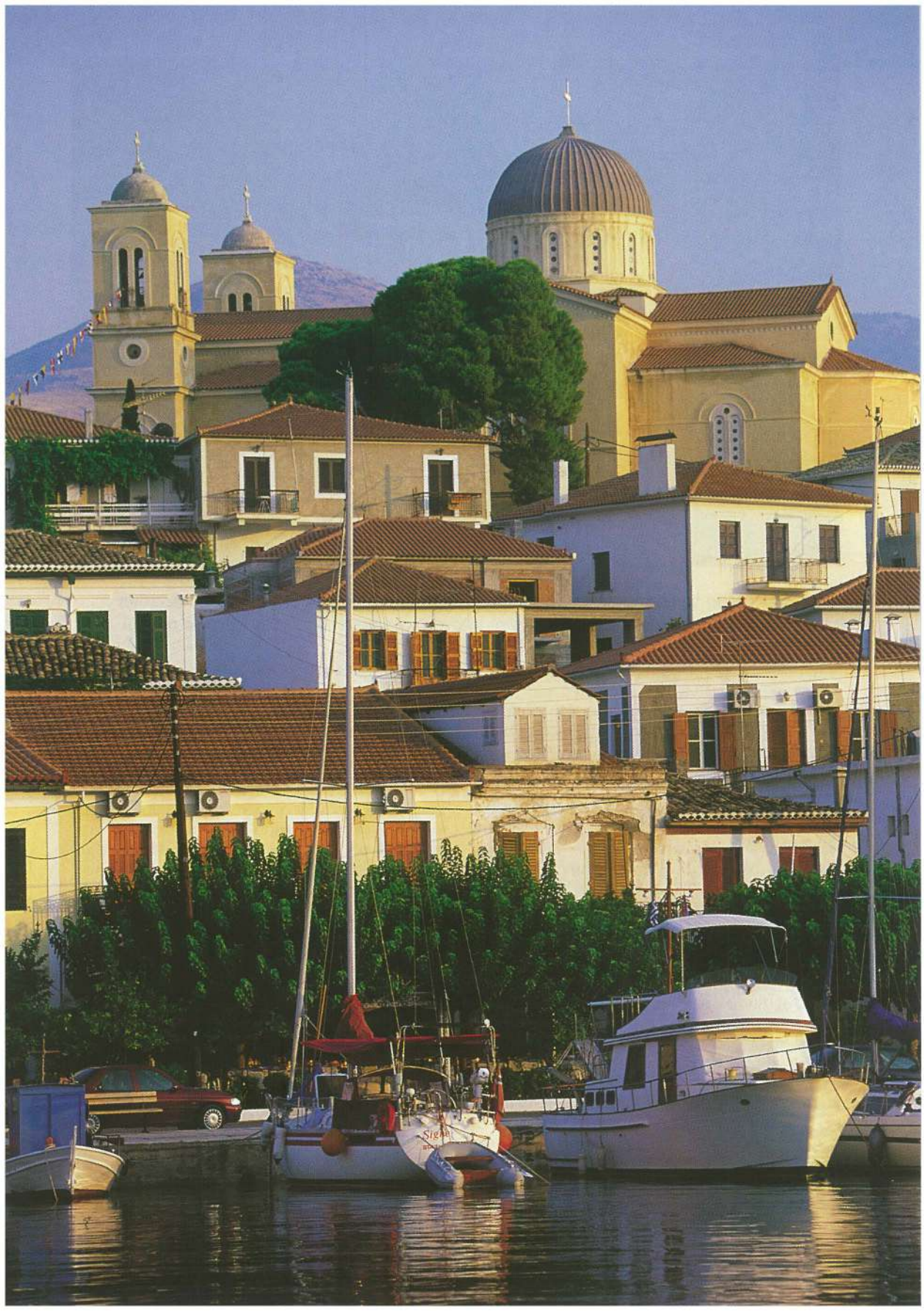
Οι μαρτυρίες των αρχαίων συγγραφέων και το νεκροταφείο των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων παρουσιάζουν το Χάλειο σαν μία αξιόλογη ναυτική και εμπορική πολιτεία. Δύο λαξευτοί τάφοι, ο ένας στην είσοδο του Γαλαξιδίου και ο άλλος στην αρχή του άλους, είναι άριστα δείγματα πρωτοχριστιανικών χρόνων.

Για το χρονικό διάστημα από τον 2ο μέχρι τον 10ο μ.Χ. αιώνα υπάρχουν λίγες πληροφορίες. Η πολιτεία καταστρέφεται από ισχυρό σεισμό τον 6ο αιώνα μα πάλι ξαναχτίζεται. Όταν οι Βούλγαροι μπήκαν το 981 στο Γαλαξίδι το βρήκαν, όπως γράφει ο Ιερομόναχος Ευθύμιος στο Χρονικό του Γαλαξιδίου... *“χτισμένο παμπάλαια και ευμορφοκαστρογυρισμένο έχοντας και φλότα καραβιών και σπίτια περισσά. Δεν άφησαν τίποτα όρθιο... ανάφρασι φωτιά στα σπίτια και εκρημήσασι και το κάστρο που ήταν ένα ευμορφώτατο, φυκιασμένο με μάμαρα μεγάλα από των Ελλήνων τον καιρό...”*

Από τον 6ο μέχρι τον 10ο αιώνα πρέπει να έγινε η αλλαγή του ονόματος της ναυτικής πολιτείας, από άγνωστη ακόμη αιτία. Ο Ακαδημαϊκός Ν. Βέης δέχεται ότι το ερειπωμένο Χάλειο ξαναχτίστηκε από κάποιο Βυζαντινό τοπάρχη που λεγόταν Γαλαξίδης, που έδωσε το όνομά του στον τόπο. Δραστήριοι και εργατικοί οι Γαλαξιδιώτες δημιουργούν ένα αξιόλογο ναυτικό και εμπορικό κέντρο, που φυσικά όλοι, φίλοι και εχθροί, ήθελαν να έχουν στην κυριαρχία τους.

Επί Φραγκοκρατίας, τον 13ο έως και τα τέλη του 14ου αιώνα, το Γαλαξίδι άλλοτε υπαγόταν στη Γαλλική και Καταλανική κομητεία των Σαλώνων και άλλοτε στους δεσπότες της Ηπείρου. Το 1250 κίτεται από τον Μιχαήλ Β΄ Κομνηνό το μοναστήρι του Σωτήρα Χριστού,

Ο Παμπρός ναός του Αγίου Νικοδήου, σύμβολο και προστάτης των ναυτικών, δεσπόζει με τον τρούθο και τα καμπαναριά του, στο ψηλότερο σημείο του Γαλαξιδίου.

Ένα τμήμα του αρχαίου τείχους έχει ενσωματωθεί και εναρμονισθεί με το οικιστικό περιβάλλον του Γαλαξιδίου. Σε πρώτο πλάνο διακρίνεται ένα παλιό πέτρινο πηγάδι.

που σώζεται μέχρι σήμερα. Περί τα τέλη του 14ου αιώνα οι Ιωαννίτες ιππότες της Ρόδου γίνονται κύριοι του Γαλαξιδίου. Μετά υπαγόταν στους Παλαιολόγους της Πελοποννήσου και τελικά το 1446 περιήλθε οριστικά στην κυριαρχία των Τούρκων.

Το 1580 σεισμός «μεγάλος και τρομερός εγκρέμισε πολλά σπίτια στο Γαλαξίδι...» και μόλις οι κάτοικοί του συνήλθαν από την καταστροφή έρχεται το 1655 ο αδίστακτος πειρατής Νουρατζίμπεης από την Ναύπακτο που κούρσισε την πόλη και έκαψε όσα καράβια βρήκε στο λιμάνι. Οι κάτοικοι καταφεύγουν στο λόφο προς τα Πεντεόρια, όπου σήμερα το εκκλησάκι της Κλεφτοπαναγιάς και το 1668 επανέρχονται στη σημερινή θέση ονομάζοντας την καινούργια πόλη **Πεντάγιοι**. Το 1701 δίνουν και πάλι το παλιό της όνομα, Γαλαξίδι.

Οι περιγραφές των ξένων περιηγητών που πέρασαν από το Γαλαξίδι μάς δίνουν ενδιαφέρουσες εικόνες για την περιοχή και τους κατοίκους. Το 1667 ο JACOB SPON σημειώνει ότι «...το αρχαίον τείχος διετηρείτο σών». Επίσης αναφέρει την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής μέσα στο τείχος και την εκκλησία του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου έξω από αυτό. Μαζί με τον SPON ήταν και ο

GEORGE WHEELER που περιγράφει το «σωζόμενον εκ κέδρων, ελαιών και κυπαρίσων δάσος, το καλύπτον όλην την πεδιάδα του νυν νεκροταφείου, όπου ανεκάλυψε σπάνια φυτά και το γιγαντώδες είδος των λεγόμενων κέδρων της Λυκίας».

Ο 18ος αιώνας είναι για το Γαλαξίδι περίοδος ευημερίας και πνευματικής καλλιέργειας κυρίως μετά το σεισμό που κατέστρεψε την πολιτεία το 1756. Στο Βυζαντινό Μοναστήρι του Σωτήρα Χριστού το 1703 ο Ευθύμιος ιερομόναχος γράφει την ιστορία του Γαλαξιδίου «... ευγαλμένη από παλαιά χειρόγραφα, μεμβράνια, σιζύλια και χρυσόβουλα αυθεντικά...». Οι Γαλαξιδιώτες καλούν διακεκριμένους διδασκάλους για να διδάξουν στην πόλη τους, ιδιαίτερα την ναυτική τέχνη. Ήταν η εποχή που οι Τούρκοι έδωσαν στους Έλληνες ορισμένα προνόμια σχετικά με την ναυτιλία. Προς το τέλος του 18ου αιώνα το Γαλαξίδι περιέρχεται στην κυριαρχία του Αλή-Πασά των Ιωαννίνων. Ο Αλής γνωρίζοντας την ικανότητα των κατοίκων της ναυτικής πολιτείας, τους παραχωρεί ακόμα περισσότερες ελευθερίες. Έτσι, το 1775 βρίσκει το εμπορικό ναυτικό του Γαλαξιδίου από τα αξιολογότερα της Μεσογείου.

Τον Φεβρουάριο του 1805 ο Άγγλος αρχαιο-

Η άγκυρα αυτή που διασώθηκε από ένα παλιό ιστιοφόρο, έπαψε πια να βυθίζεται στις θάλασσες του κόσμου. Άριστα συντηρημένη, κοσμεί τη θαυμάσια παραλία του Χηρόθακα

λόγος EDWARD DODWELL από την Πάτρα πέρασε στην αντικρινή παραλία και κατέληξε στο Γαλαξίδι όπου παρατηρεί.. “Ήταν Απόκριες, γενική ευθυμία επικρατούσε στην πόλη. Ένα προσωρινό ηλιόλουστο διάλειμμα μιας συννεφιασμένης μέρας. Οι Έλληνες φαίνονταν αποφασισμένοι να χαρούν αυτή τη διασκέδαση που ακόμα και οι αποχαυνωμένοι τύρανοι τους δεν μπορούσαν να εμποδίσουν. Πολλοί φορούσαν μάσκα και άλλοι είχαν μοντζουρώσει τα πρόσωπά τους. Χοροπηδούσαν, ξεφώνιζαν, τραγουδούσαν. Τελικά στήθηκε χορός...” Μέχρι και σήμερα ακόμα στο Γαλαξίδι επικρατεί το έθιμο να μοντζουρώνουν τα πρόσωπά τους στην Καθαρή Δευτέρα, και γενικά να γίνεται γλέντι και χορός στους δρόμους.

Το 1813-1814 ο Άγγλος κλασικός φιλόλογος T. SMART HUGHES ταξίδεψε στην Ελλάδα. Ήταν η εποχή της αιχμής της ναυτικής πολιτείας του Κορινθιακού. “Μέσα στη γενική κατάπτωση, παρατηρεί ο HUGHES, το Γαλαξίδι παρουσίαζε μια εικόνα μοναδικής ευημερίας. Το θέαμα ενός λαού εντυχισμένου, αν τον συγκρίνεις με τους Έλληνες της γύρω περιοχής, είναι βάλσαμο στην ψυχή του ταξιδιώτη. Έβρισκε κανείς ανέσεις και πολυτέλειες άγνωστες στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Εδώ δεν βλέπεις στα πρόσωπα των ανθρώπων το στίγμα της δουλοφροσύνης. Με τη ζωηρή φαντασία τους και τον δυναμικό ελληνικό τους χαρακτήρα διατρέπουν στην εμπορική κερδοσκοπία και προστρέχουν ομαδικά παντού, όπου βρίσκουν ενθάρρυνση κι όπου προστατεύονται οι καρποί της φιλοπονίας τους”.

Κάπου 200 πλοία εξορμούσαν απ’ αυτό το λιμάνι που βρισκόταν σε πολύ προνομιούχα θέση για το ελληνικό εμπόριο. Οι Γαλαξιδιώτες ναυτικοί θεωρούνται οι καλύτεροι της χώρας. Κάθε μέλος του πληρώματος έχει μερτικό από το καράβι ή το φορτίο. Αυτή η συμμετοχή όχι μόνο ηλεκτρίζει το επιχειρηματικό πνεύμα και τη δραστηριότητα αλλά και καλλιεργεί τη φρονιμάδα, τη λιτότητα και την ανστηρή οικονομία. Ξερό ψωμί, ελιές, λίγο παστόψαρο και κρασί από τα πιο σνηθισμένα, είναι το καθιερωμένο σιτηρέσιό τους. Δεν είδα ποτέ λαό να δέχεται με τόση υπομονή τους κόπους και τις στέρσεις για να εξασφαλίσει κάποιο όφελος».

Ο Γάλλος γιατρός πρόξενος και περιηγητής FRANCOIS-CHARLES-H.-LAURENT POUQUEVILLE έμεινε δέκα περίπου χρόνια στην Ελλάδα (1806-1816) και έγραφε το μεγαλύτερο ως τότε σε όγκο και ποιικιλία ταξιδιωτικό χρονικό. Το 1815 περιηγείται τη

Νότια Ελλάδα και αναφέρει, ότι «στον Κορινθιακό βασίλευε το Γαλαξίδι με το περίφημο ναυτικό του. Τα καράβια του, γερά σκαριά από ξύλα Παρνασσού, ταξίδευαν στα λιμάνια της Ιταλίας, της Ισπανίας και της Αφρικής... Τον εμπορικό στόλο του Γαλαξιδιού αποτελούσαν 50 καράβια των 150-300 τόνων για ταξίδια σε μακρινές θάλασσες και 70 μπρατσέρες για την Αδριατική και το Αιγαίο.» Στο μεγάλο ξεσηκωμό του Έθνους εναντίον των Τούρκων οι Γαλαξιδιώτες προσφέρουν τα πλοία τους, τις περιουσίες τους και τις υπηρεσίες τους για τον αγώνα. Μνημένοι πολύ νωρίς από τους πρωταγωνιστές της Φιλικής Εταιρείας στο μεγάλο μυστικό της επανάστασης, εξελίσσονται από ειρηνικοί ναυτέμποροι σε άριστους θαλασσομάχους, που μπόρεσαν να εξασφαλίσουν την ελεύθερη κίνηση ελληνικών πλοίων στον Κορινθιακό κόλπο. Έδειξαν όμως και απaráμιλλο ηρωισμό στη στεριά, όπως στο Χάνι της Γραβιάς, στην πολιορκία των Σαλώνων και όπου η πατρίδα ζητούσε την βοήθειά τους.

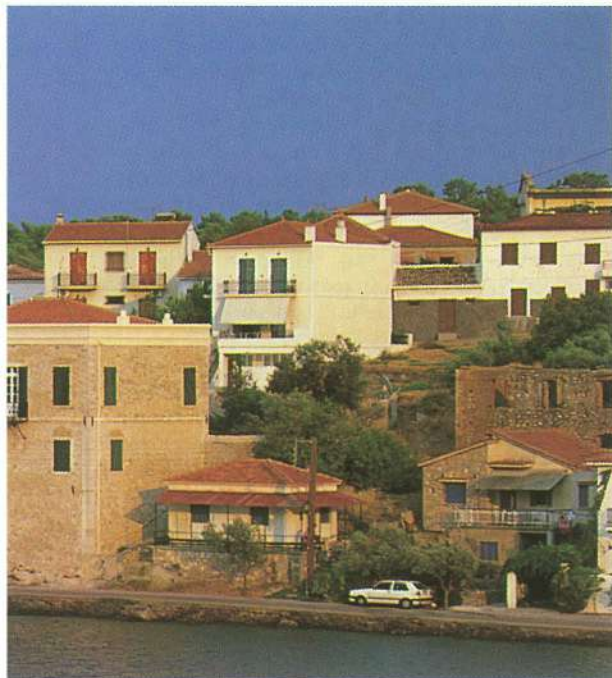
Η πρώτη χειρόγραφη εφημερίδα στην Ελλάδα εκδίδεται στο Γαλαξίδι και κυκλοφορεί στις 27 Μαρτίου 1821 για να τονώσει το ηθικό των επαναστατών. Χρησιμοποιούν πρώτο ξύλινη σφραγίδα στις 24 Μαρτίου 1821 με τις λέξεις «ΣΦΡΑΓΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ».

Η εθνική όμως αυτή προσφορά των Γαλαξιδιωτών προκάλεσε τον τύρανο που απεφάσισε να καταστρέψει την πόλη τους. Στις 22

Σεπτεμβρίου 1821 ο Τουρκικός στόλος φθάνει στο λιμάνι και αρχίζει σφοδρό κανονιοβολισμό. Σε μία αναφορά του Άγγλου προξένου στην Πάτρα PHILIP JAMES GREEN βρίσκουμε πληροφορίες για την καταστροφή του Γαλαξιδιού, που έγινε στις 23 Σεπτεμβρίου 1821. «Κάλεσάν τους Γαλαξιδιώτες να παραδοθούν, εκείνοι αρνήθηκαν και άρχισε η επίθεση. Σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα οι Έλληνες άφησαν τα καράβια τους κι όσοι μπόρεσαν κατέφυγαν στα βουνά. Οι Τούρκοι βρήκαν στο λιμάνι ενενήντα καράβια, τριαντατέσσερα από τα καλύτερα ελληνικά καράβια αιχμαλωτίστηκαν, τα άλλα καταστράφηκαν και η πόλη έγινε στάχτη.»

Ο πρώτος Άγγλος εθελοντής WILLIAM HUMPHREYS γράφει για την ίδια μέρα «...ακούστηκε βαρύ κανονίδι. Ο οθωμανικός στόλος χτυπούσε το Γαλαξίδι την ωραιότερη πόλη της Ρούμελης. Οι κάτοικοι πρόταξαν σκληρή αλλά άκαρπη αντίσταση εναντίον της συντριπτικής υπεροχής των πυροβόλων του στόλου. Κατά το βραδάκι η κατάπληξη του βομβαρδισμού και ο καπνός που ανέβαινε στα μεσούρανα έδειξαν πως το Γαλαξίδι έπεσε.»

Οι θαρραλέοι όμως Γαλαξιδιώτες, όσοι γλύτωσαν, ξαναγυρίζουν στον τόπο τους. Ναυπηγούν νέα πλοία και εμφανίζονται στον Κορινθιακό έτοιμοι για τον αγώνα κατά των Τούρκων, χτίζοντας παράλληλα και τα ερειπωμένα σπίτια τους. Λίγα χρόνια όμως χάρηκαν την ανασυγκρότησή τους, γιατί νέα

Ο Χηρόθακας στο φως του δειληνού. Στο βάθος, νότια του λιμανιού, διακρίνεται ένα τμήμα της Πέρα Πάντας. Η χερσόνησος της Πέρα Πάντας περιβάλλεται από καθαρές παραλίες και είναι καλυμμένη με ένα ωραιότατο άθρος από πεύκα, που φυτεύθηκαν το 1930 με φροντίδα και πρωτοβουηία του Γεωργίου Καμμένου-Αγάνα. Η πρώτη δενδροφύτευση της Πέρα Πάντας με τους ευκαλύπτους έγινε από το Δήμαρχο Ανδρέα Λεβαντή (1864-1947).

καταστροφή αφανίζει την ηρωική πολιτεία. Το Νοέμβριο του 1825 μια μοίρα του Αιγυπτιακού στόλου με τακτικά στρατεύματα σαρώνει ό,τι είχε ξαναχτιστεί. Ο τόπος ερημωσε, τα λιμάνια άδειασαν.

Λίγα χρόνια πέρασαν, η Ελλάδα είναι ελεύθερη μετά από τετρακόσια χρόνια σκλαβιάς, οι θυσίες είχαν αποτέλεσμα. Οι Γαλαξιδιώτες που είχαν φύγει γυρίζουν στον τόπο τους έτοιμοι για καινούργιες ναυτικές και εμπορικές δραστηριότητες. Είναι χαρακτηριστική μια έκθεση του έγκρατου επιτρόπου της ανατολικής Ελλάδας Κ. Μεταξά προς τον Κυβερνήτη Καποδίστρια με ημερομηνία 19 Ιανουαρίου 1830, όπου περιγράφει με λεπτομέρειες την κατάσταση της πόλης και των κατοίκων της «...δέντρα η περιφέρεια της γης του Γαλαξιδιού δεν έχει... ούτε ύδατα τρεχούμενα.. η πόλις είναι όλη κατεδαφισμένη, έχει 2.815 ψυχάς... ναυπηγοί είναι τεσσαράκοντα, κτίσται τριάκοντα, ποιμένες τέσσαρες... οι Γαλαξιδιώτες είναι σχεδόν όλοι ναύται κι άλλοι έμποροι...»

Έτσι, αρχίζει το 1830 η τελευταία εποχή ιστιοφόρου ναυτιλίας στο Γαλαξίδι, που διαρκεί έως την πρώτη δεκαετία του 20ου αιώνα. Τελειώνει με την νίκη του ατμού πάνω στα πανιά. Από τις ημερομηνίες που ναυπηγήθηκαν τα καράβια στα καρνάγια της πολιτείας και το μέγεθός τους, από τις ημερομηνίες που είναι χαραγμένες ή σκαλισμένες στους τοίχους και τις σιδεριές των εκκλησιών

και σπιτιών, παρακολουθεί κανείς την μοναδική πορεία του ναυτόποπου. Την άνοδο, την ακμή, την πτώση, την παρακμή, μέχρι που και πάλι ζωντανεύει, αλλά με άλλη μορφή, την σημερινή.

Πρώτη φροντίδα των κατοίκων της γκρεμισμένης και καμμένης πολιτείας ήταν να οργανώσουν τα ναυπηγεία τους. Στους ταρσανάδες το ένα μετά το άλλο έπεφταν στη θάλασσα τα καλοτάξιδα και καλλίγραμμα ιστιοφόρα, για να ταξιδέψουν στα πέρατα της γης. Ό,τι καλύτερο εύρισκαν οι Γαλαξιδιώτες το έφεραν στον τόπο τους για να χτίσουν και διακοσμήσουν τις εκκλησίες και τα σπίτια τους. Τα καράβια έφευγαν γεμάτα εμπορεύματα και γύριζαν φορτωμένα με πέτρες από τη Μάλτα και ξυλεία σπάνια και εκλεκτή. Όταν ο Βασιλεύς Όθων το 1834 επισκέφθηκε το Γαλαξίδι, έμεινε κατάπληκτος βλέποντας τα πρώτα κτισμένα κατετανόσπιτα και την πολυτέλεια της υποδοχής που του επεφύλαξαν οι ταξιδεμένοι γλωσσομαθείς Γαλαξιδιώτες. Παρακολούθησε την καθέλκυση δύο μεγάλων ιστιοφόρων και τα βάφτισε δίνοντάς τους το όνομα της μητέρας και της αδελφής του.

Ένα από τα πέντε σχολεία που κτίστηκαν στην εποχή του Ι. Καποδίστρια ήταν στην πόλη του Γαλαξιδιού. Λειτουργησε ως Δημοτικό Σχολείο μέχρι το 1934, μετά εγκαταλείφθηκε και σήμερα γίνεται μεγάλη προσπάθεια να φύγει από τα χέρια των

Χαρακτηριστικοί τύποι και των δύο ομάδων Γαλαξιδιώτικων σπιτιών. α) με ορατή λιθοδομή και β) με επίχρισμα πάνω από ορισμένο ύψος.

ιδιωτών για να αναστηλωθεί, να πάρει την πρώτη του μορφή.

Στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου, προστάτη των θαλασσών στη δεκαετία 1840-1850 δούλεψε με «καλλιτεχνική δύναμη και ψυχική αποχή» ένας εξαιρετος τεχνίτης και δημιουργησε ένα από τα ωραιότερα ελληνικά ξυλόγλυπτα τέμπλα. Πιστεύουμε ότι το τέμπλο πρέπει να έγινε από το φημισμένο Μεσοβίτη ξυλόγλυπτη Αναστάσιο Μόσχο. Δεν υπάρχουν όμως γραπτές αποδείξεις, έτσι παραμένει ως πιθανή εκδοχή. Φαίνεται ότι ο ίδιος τεχνίτης σκόλισε και το τέμπλο στο καθολικό της Μονής Προφήτη Ηλία στην πλαγιά του Παρνασσού ανάμεσα στην Άμφισσα και στους Δελφούς.

Η οικοδομική δραστηριότητα την περίοδο αυτή φαίνεται πως ήταν μεγάλη. Για μια ακόμη φορά η πολιτεία ξαναχτίζεται, κι από τότε η οικιστική μορφή της δεν άλλαξε. Το Γαλαξίδι είναι από τις λίγες ελληνικές πολιτείες που κατόρθωσε μέσα στο γρήγορο ρυθμό της εποχής μας να κρατήσει πολλά από τα παλαιά χαρακτηριστικά του. Χτισμένο αρχικά γύρω

από τον Άγιο Νικόλαο και μέχρι τον Άγιο Ιωάννη και τον Χηρόλανα, απλώθηκε μόνο μετά την δεκαετία του 1950. Μέχρι τότε δεν υπήρχε καμιά οικοδομική κίνηση.

Στην αρχή ήρθαν στη ναυτική πολιτεία ξένοι ναυπηγοί. Από το 1840 όμως η ναυπηγική τέχνη πέρασε στα γαλαξιδιώτικα χέρια. Συνεχώς άνοιγαν καινούργια ναυπηγεία, «σκέρα», και τα καλλίγραμμα ιστιοφόρα ρίχνονται το ένα μετά το άλλο στη θάλασσα. Το 1848 περισσότερα από 100 καράβια φεύγουν από τα λιμάνια του Γαλαξιδιού και γυρίζουν... «με ό,τι καλύτερο ο νους τ' ανθρώπου βάλει». Η οικοσκευή έρχεται αγορασμένη στα μεγαλύτερα και πλουσιότερα λιμάνια. Έπιπλα, ρουχισμός, λάμπες, πορσελάνες, σκευή ασημένια και κάθε είδος που θα ξεχώριζε στα καινούργια σπιτικά.

Τα μεγάλα καπετανόσπιτα με ημερομηνίες, 1855, 1856, 1858 δείχνουν την ευμάρεια και πολυτέλεια της εποχής. Χαρακτηριστική είναι η μορφή τους εξωτερικά και εσωτερικά, προσαρμοσμένη στη ζωή των ναυτικών, που για χρόνια δεν είχε αλλάξει ρυθμό. Τα μικρότερα σπίτια κρατούν κι αυτά ένα ρυθμό, είναι απλά ή ποικιλμένα ανάλογα με το σχήμα και το μέγεθος του οικοπέδου, τις ανάγκες, την κοινωνική θέση, το επάγγελμα και οικονομική κατάσταση του ιδιοκτήτη, είναι χτισμένα με τα παραδοσιακά υλικά, πέτρα ξύλο και πλίθρες. Όλα όμως, μεγάλα και μικρά, μιλούν για αξίους και έμπειρους τεχνίτες, που προσάρμοσαν τα κτίσματα στις κλίσεις του εδάφους και γνώριζαν ότι η περιοχή συχνά έχει σεισμούς. Κατόρθωσαν με απλές γραμμές να δώσουν ένα μοναδικό αρμονικό σύνολο.

Τα καπετανόσπιτα της πρώτης αυτής περιόδου χωρίζονται σε δύο ομάδες. Στην πρώτη ομάδα ανήκουν όσα είναι χτισμένα όλο με πέτρα -ορατή λιθοδομή- χωρίς επίχρισμα, αυτά τα σπίτια της πρώτης ομάδας είναι σαν κάστρα, ψηλοί κυβικοί όγκοι με απλές λιτές γραμμές, που εντυπωσιάζουν. Τα θεμέλια και οι τοίχοι τους χρονολογούνται πιθανώς πριν την τελευταία καταστροφή της πόλης. Σε πολλά από αυτά τα σπίτια παρατηρούμε ότι πάνω από τις πόρτες και τα παράθυρα σχηματίζεται ένα ημικυκλικό τόξο φτιαγμένο από μικρά συμπαγή τούβλα τοποθετημένα το ένα δίπλα στο άλλο, η από πελεκητές πέτρες. Το ημικυκλικό αυτό τόξο, που λέγεται «μετζα-

Μοναδική πέτρινη σκάλα εξαιρετικής κατασκευής, άριστα συντηρημένη, που κάποτε οδηγούσε στην υπόγεια αποθήκη ενός παλιού μπακάλικου.

Θαυμάσιο παράθυρο Γαλαξιδιώτικης αρχιτεκτονικής, που συνδυάζει όλα τα χαρακτηριστικά στοιχεία, όπως τα ορθογώνια πλαίσια από πελεκητή πέτρα, τις βαριές σιδεριές για ασφάλεια και την "μετζαλιούνα", το ημικυκλικό τόξο με τα μικρά συμπαγή τούβλα.

Παλιά εξώπορτα που απολήγει σε τόξο με πέτρινο πλαίσιο. Το τόξο φράσσεται με βαρύ σιδερένιο κιγκλίδωμα.

λούνα» -μισοφέγγαρο- είναι χαρακτηριστικό στοιχείο των γαλαξιδιώτικων σπιτιών. Οι τοίχοι ήταν χοντροί και απέραστοι και σε μεγάλο ύψος από την γη δεν είχαν παράθυρα. Οι πόρτες βαριές ξύλινες είχαν από πίσω γερές σιδερένιες μπάρες, και σε μερικά σπίτια υπάρχουν ακόμα οι τρύπες για να περνούν τα όπλα. Στα πιο χαμηλά παράθυρα έβαζαν γερά, μεγάλα σιδερένια κάγκελα. Η ανάμνηση από τις παλιές επιδρομές δεν είχε ακόμα σβύσει. Τα σπίτια της δεύτερης ομάδας που είναι επιχρισμένα εξωτερικά από ορισμένο ύψος, χρησιμοποιούσαν εξωτερικά και εσωτερικά σαν συνδετικό υλικό το ασβεστοκονίαμα. Ένα μίγμα από ασβέστη, άμμο, κοπανισμένο κερραμίδι και θηραϊκή γη. Το μίγμα λέγεται στην τοπική ομιλία «μπαρτζουλιάνα» ή «βαρτουλιάνα» -πορσελάνη- και προστάτευε τις εξωτερικές επιφάνειες των σπιτιών με την υγραμονωτική του ιδιότητα. Εσωτερικά, αρχίζοντας από κάτω προς τα επάνω σχεδόν όλα τα σπίτια μεγάλα ή μικρά είχαν το κατώι. Το κατώι ήταν ισόγειο, η σπανιότερα υπόγειο. Δεν ήταν χωρισμένο αλλά όλο ήταν ένα δωμάτιο. Στο κατώι δεν έβαζαν παράθυρα ή αν έβαζαν ήταν πολύ μι-

κρά. Ήταν όμως βασικό δωμάτιο γιατί εκεί συνήθως υπήρχε στέρνα με βρόχινο νερό, απαραίτητη σε κάθε σπιτικό. Ένα μέρος από το κατώι χρησιμοποιε για αποθήκη τροφίμων. Είναι γνωστό, ότι σε αποκλεισμούς οι Γαλαξιδιώτες, δεν υπέφεραν από την πείνα. Ακόμα διηγούνται, ότι στις στέρνες τον καιρό των Τούρκων έκρυβαν οι παραβοκυραίοι τα χρυσά φλουριά. Μερικές στέρνες είναι μεγάλες λαξευμένες σε βράχο, όπου υπάρχουν καθίσματα, γιατί δεν είναι λίγες οι φορές που οι κάτοικοι κρύφτηκαν εκεί για να ξεφύγουν από την μανία των κατακτητών. Οι στέρνες του Γαλαξιδιού, κυρίως όσες είναι σκαλισμένες στα βράχια, πιθανόν να υπήρχαν από τα αρχαία χρόνια, και πάνω σε αυτές κτιζόταν και πάλι τα σπίτια μετά από σεισμούς και καταστροφές. Στα κατώια, έφεραν το χειμώ-

Ένα από τα ωραιότερα και καλύτερα διατηρημένα καπετανόσπιτα του 1855, στον Χηρόθακα. Δυστυχώς οι θαυμάσιες παλιές ξυλοδεσιές του "αβέρτου" έχουν εξαφανισθεί κάτω από ένα καινούργιο ξύλινο ταβάνι, που κατασκεύασαν οι νέοι ιδιοκτήτες του.

Το ζεύγος Νίκου και Ροδούλας Σταθάκη στον χώρο του υπέροχου σπιτιού τους.
Δυο άνθρωποι, θαυμάσιοι από κάθε άποψη.

να οι καπεταναίοι τις αρματωσιές των караβιών τους, που αραγμένα στα ήσυχά λιμάνια περίμεναν την άνοιξη για να ξαναφύγουν. Μερικά κατώια ήταν στρωμένα με βότσουλα, τα άλλα είχαν χρώμα.

Εκτός από την εξωτερική πόρτα στο κατώι υπήρχε εσωτερική ξύλινη σκάλα που σε έφερνε από μια καταπακτή στον πρώτο όροφο. Η καταπακτή έκλεινε με βαρύ ξύλινο σκέπασμα, συχνά και με σιδερένια αμπάρα. Ο πρώτος αυτός όροφος ήταν και η κυρίως κατοικία, όπου και η κύρια είσοδος του σπιτιού. Τα πατώματα και τα ταβάνια είναι ξύλινα. Οι διαχωριστικοί τοίχοι είναι τσατιμάδες -ελαφριές κατασκευές- μικρά ξύλινα πηχάκια τοποθετημένα το ένα δίπλα στο άλλο και καρφωμένα πάνω σε χοντύτερα ξύλα, που σκεπάζονται με κονίαμα. Σε αυτό τον όροφο ήταν η κουζίνα, τα υπνοδωμάτια και το «χειμωνιάτικο», το βασικό δωμάτιο με το τζάκι όπου συγκεντρωνόταν η οικογένεια. Υπήρχε και η «σάλα» με τον απαραίτητο μεγάλο χρυσοστολισμένο καθρέφτη πάνω από την κονσόλα με τα ξύλινα σκαλισμένα. Μα αυτή άνοιγε μόνο στις γιορτές και τα καλωσορίσματα.

Το χειμωνιάτικο ήταν ο αγαπημένος χώρος.

Εκεί άναβε το καντήλι μπροστά στο εικονοστάσι με τον απαραίτητο Αη-Νικόλα τον προστάτη των θαλασσινών και προστάτη της ναυτικής πολιτείας. Κοντά στα εικονίσματα τα στέφανα του καπετάνιου και της καπετάνισσας, το δίπλωμα του καπετάνιου και η ζωγραφιά του караβιού.

Ο δεύτερος όροφος σε αυτή την πρώτη περίοδο είναι από τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα της πολιτείας. Όλος ο όροφος στα περισσότερα σπίτια αποτελείτο από ένα δωμάτιο το λεγόμενο «αβέροτο». Ταβάνι δεν υπήρχε, κι έτσι φαινόταν τα ξύλα της στέγης, με τα θαυμάσια τοποθετημένα δοκάρια.

Ακόμα και σήμερα, όπου ακόμα έχουν διατηρηθεί, στέκουν οι ξυλοδεσιές δουλεμένες με μεγάλη τέχνη, λες και είναι τώρα καμωμένες. Το μεγάλο αυτό δωμάτιο, που έπιανε όλο το σπίτι, χρησιμοποιούσε για να μπαλώνουν το χειμώνα τα πανιά. Εκεί τα άπλωναν και σιγά-σιγά τα έραβαν για να είναι έτοιμα την άνοιξη, που συνήθως σάλπαραν τα караβία. Όταν όμως η οικογένεια είχε γιορτή, κυρίως γάμους και γιορτές, το αβέροτο το χρησιμοποιούσαν για δωμάτιο υποδοχής.

Το 1858 αρχίζει η κατασκευή του νεκροταφείου, όπου και σήμερα ενταφιάζονται οι

Λιτό και απέριτο, διακοσμημένο με παλιά έπιπλα και αντικείμενα, το σπίτι του Νίκου και της Ροδούλας Σταθάκη, φέρνει στο νου το αρχοντικό παρελθόν του Γαλαξιδίου.

νεκροί. Υπάρχουν καλλιτεχνικά μνήματα, αγάλματα και θέματα σχετικά με την θάλασσα. Άγκυρες, τιμόνια, αποχαιρετισμοί.. Η ναυτική πολιτεία πλησιάζει την μεγάλη της ακμή. Ολοένα ανοίγουν καινούργια ναυπηγεία που δουλεύουν συνεχώς. Το 1860 βρίσκει το Γαλαξίδι με περισσότερα από 300 καράβια, δεκαπέντε έως είκοσι ιστιοφόρα ρίχνονται κάθε χρόνο στη θάλασσα. Μπάγκα, μπαρκομπέστια, σκούνες, λόβερ, γολέτες που φτάνουν τους 400, 800, 1000 τόνους. Καλούν ονομαστούς δασκάλους της ναυτικής τέχνης και ανοίγουν Ναυτική Σχολή. Ιδρύουν την πρωτότυπη και μοναδική στον Ελλαδικό χώρο «θαλάσσια αλληλοασφάλεια» όπου δεν υπήρχαν κεφάλαια αλλά κάθε караβοκύρης που ήταν μέλος, δήλωνε το ποσό που συμμετείχε. Όταν γινόταν κάποιο ατύχημα, για τις δαπάνες επανόρθωσης κατέβαλλε ο καθένας ποσοστιαία το ανάλογο μερίδιο.

Την ειρηνική και δημιουργική ζωή του Γαλαξιδίου, τη συγκλονίζει ο σεισμός του 1862. Μα πάλι, ότι η καινούργια αυτή καταστροφική γκρέμισε, γρήγορα το επισκευάζουν με γρήγορο ρυθμό.

Στα σπίτια αυτής της περιόδου υπάρχουν ξένες επιρροές. Εξωτερικά η παλιά φρουριακή, επιβλητική και αυστηρή μορφή χάνεται, η απλή γραμμική που είχε κυριαρχήσει σβίνει. Εμφανίζονται νεοκλασικά στοιχεία και αρχίζει να φαίνεται μια τάση για επίδειξη. Το αβέροτο χωρίζεται σε δαμάτια, με κύριο και πιο μεγάλο τη «σάλα». Ιταλοί τεχνίτες ζωγραφίζουν ταβάνια, που όσα γλύτωσαν μέχρι σήμερα διατηρούνται με ωραιότητα σχέδια και χρώματα. Στο μίγμα για την επίχρση που χρησιμοποιούσαν έβαζαν και τρίχα γίδας η οποία λειτουργούσε σαν οπλισμός του μίγματος. Έλεγαν ότι η ζωγραφική γινόταν πιο όμορφη και ότι τα χρώματα έμεναν πιο σταθερά. Υπάρχουν και σάλες με γύψινα στολισματα. Καινούργιο στοιχείο είναι οι γύψινες παραστάδες, στις γωνίες και το γείσο κάτω από τα ακραία κεραμίδια. Σε μερικά σπίτια ακόμη και μαγαζιά, τοποθετούνται ωραιότατα ακροκέραμα. Τα μπαλκόνια έχουν ψιλοδουλεμένες σιδεριές, πραγματικά καλλιτεχνήματα.

Το 1875 ο ναυπηγός Κωνσταντίνος Μ. Παπαπέτρος ναυπηγεί το μεγαλύτερο μπάγκο που ναυπηγήθηκε στους ταρσανάδες του Γαλαξιδίου το «Αίολος» 1150 τόνων, που έγινε σύμβολο της ακμής της ναυτικής πολιτείας, και το 1880 ο ναυπηγός Κανάτας ναυπηγεί το μπάγκο «Γραβιά» 1050 τόνων. Με αυτά τα δύο ιστιοφόρα οι ναυπηγοί του τόπου έδωσαν, ότι καλύτερο μπορούσαν. Καλλιγράμμα, καλοτάξιδα τα Γαλαξιδιώτικα ιστιοφόρα, όλα

ναυπηγημένα στους ταρσανάδες της πολιτείας έσχιζαν τις θάλασσες με απλωμένα τα πανιά και βαμμένο το κάτω μέρος των καταρτιών άσπρο. Έτσι, όποιος έβλεπε από μακριά «τις άσπρες κολώνες» ήξερε ότι κυβερνούσε γαλαξιδιώτης καπετάνιος, και караβοκύρης. Το 1880 χτίζεται το μεγάλο Παρθεναγωγείο σε νεοκλασικό ρυθμό και το 1897 αρχίζει να χτίζεται η καινούργια εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Τελειώνει το 1902 και το θαυμάσιο ξυλόγλυπτο τέμπλο της παλιάς εκκλησίας μεταφέρεται στο καινούργιο κτίσμα.

Στον ορίζοντα όμως φάνηκε ένας καινούργιος εχθρός, που απλώθηκε πάνω στην ευτυχομένη πόλη και σκέπασε τα πανιά..... ο ατμός. Αλλοιώτικα μαθημένοι οι караβοκυραίοι και καπεταναίοι δεν μπόρεσαν να προσαρμοστούν στο ρεύμα της εποχής, δεν μπόρεσαν να συνηθίσουν εύκολα στην ιδέα, ότι πρέπει να αλλάξουν τα πανιά των караβιών τους με τον ατμό. Η παρακμή άρχισε, το 1903 πέφτει στη θάλασσα το τελευταίο μεγάλο ιστιοφόρο και το 1904 χτίζεται το τελευταίο μεγάλο καπετανόσπιτο σε νεοκλασικό ρυθμό. Ένα μεγάλο κεφάλαιο στη μακριά ιστορία της ναυτικής πολιτείας κλείνει.

Αρχίζει μια νέα περίοδος, δύσκολη, γιατί η προσαρμογή στην παρακμή απαιτεί χρόνο. Οι νεότεροι φεύγουν, οι γεροντότεροι πεθαίνουν, τα σπιτικά κλείνουν, τα ναυπηγεία ερημώνουν.

Η χρονική περίοδος 1830-1904 στάθηκε από τις πιο λαμπρές δείχνοντας γι' ακόμα μια φορά την εργατικότητα, το εμπορικό πνεύμα και κυρίως τη ναυτική δεινότητα των Γαλαξιδιωτών.

Τα χρόνια της παρακμής η πολιτεία ζούσε μέσα στην περήφανη σιωπή της. Οι λιγостоί караβοκύρηδες και καπεταναίοι που δεν ταξίδευαν πια, ζούσαν με τις αναμνήσεις τους. Ένας από αυτούς, ο **Ηλίας Σκούρης**, χάραξε το 1911 στο δάπεδο της Αγίας Παρασκευής το «Ηλιοτρόπιο, ζωδιακό κύκλο» και ζωγράφισε με εξηγήσεις σε πίνακα τη λειτουργία του.

Το 1928 είναι η χρονολογία που “θεμελιώνεται” η ιδέα του σημερινού Ναυτικού και Εθνομολογικού Μουσείου. Ιδρυτής ο γιατρός **Ευθύμιος Κ. Βλάμης**. «Με το να επισκέπτεται τα σπίτια λόγω του ιατρικού του επαγγέλματος και να παρατηρεί ότι τα περισσότερα είχαν αναρτημένες στους τοίχους τας εικόνες των πλοίων τους, ενεπνεύσθη την ιδέα της ιδρύσεως της πινακοθήκης».

Από ιδιωτική πρωτοβουλία και με τη βοήθεια όλων των κατοίκων δημιουργείται το 1929 το άλσος στο κεντρικό λιμάνι, καμάρι και πνεύμονας της πολιτείας. Εμπνευστής ο Γεώργιος Καμμένος. Η περιοχή πρασίνισε,

μα το Γαλαξίδι άδειασε από κατοίκους. Η παρακμή, ο πόλεμος του 1940-1941 με τα θλιβερά επακόλουθά του έφεραν πίκρες και βάσανα. Τα καπετανόσπιτα, έμειναν ερειπωμένα, θλιβερά, εγκαταλελειμμένα γεμάτα κουκουβάγιες, με χορταριασμένες τις αυλές και κλειστά παραθύροφυλλα. Άραιοί οι κάτοικοι, λιγοστά τα καφενεία, οι δρόμοι -τα καντούνια- έρημοι, λίγες ψαρόβαρκες στα λιμάνια.

Η μοίρα όμως του Γαλαξιδιού ήταν να ερειπώνεται μια πάλι να ξαναχτίζεται. Έτσι από τα 1951, μερικοί Γαλαξιδιώτες άρχισαν να γυρίζουν πίσω στον τόπο τους. Τα παράθυρα ξανάνοιξαν, οι αυλές και οι κήποι ξεχορτάρισαν, τα σπίτια άρχισαν να διορθώνονται. Άρχισαν να κτίζονται και καινούργια. Το ξεκίνημα έγινε και μεγάλωσε με τον καιρό τόσο πολύ, ώστε σήμερα η οικοδομική δραστηριότητα να χρειάζεται εντατική παρακολούθηση, για να μην

αλλοιωθεί η παραδοσιακή μορφή της πόλης. Το 1978 το Γαλαξίδι χαρακτηρίστηκε «παραδοσιακός οικισμός». Μα όσο κι αν οι ειδικοί πασχίζουν να κρατήσουν το «χρώμα» του τόπου κι όσο κι αν τα καινούργια σπίτια προσπαθούν να μοιάζουν στα παλιά, η ναυτική πολιτεία αλλάζει, παίρνει άλλη μορφή, καινούργια, αλλοιώτικη.....

Ροδούλα Σταθάκη-Κούμαρη

Γνωρίσαμε τον Νίκο Σταθάκη από τις πρώτες κιόλας μέρες της παραμονής μας στο Γαλαξίδι. Ευτυχώς! Γιατί έτσι είχαμε την χαρά και την τιμή να ζήσουμε περισσότερες ώρες κοντά σ' αυτόν τον υπέροχο άνθρωπο-

Ενθύμια από το περίφημο μπάρκο "ΑΙΟΛΟΣ", σ' ένα αρχοντικό του Γαλαξιδιού. Ο Αίοιος, (Ναυτικό Μουσείο, εκδ. ΜΕΛΙΣΣΑ) που ναυπηγήθηκε στα 1875 από τον Παπαπέτρου ήταν με τους 1150 τόνους του το μεγαλύτερο ιστιοφόρο του Γαλαξιδιού, φημισμένο για την κομψότητα, στερεότητα και γρηγοράδα του.

πο. Μας περίμενε στο γραφείο του, στον πρώτο όροφο του θαυμασίου αρχοντόσπιτου που μένει με την Ροδούλα Σταθάκη Κούμαρη, την επί 40 χρόνια σύντροφο της ζωής του.

Μας ήταν ήδη γνωστές οι ιδιότητές του: Ανώτατος απόστρατος αξιωματικός του Πολεμικού μας Ναυτικού και συγγραφέας βραβευμένος από την Ακαδημία Αθηνών για το συγγραφικό του έργο. Εκείνο που, από ταπεινοφροσύνη υποθέτω, δεν μας είχε πει η σύζυγός του ήταν, ότι ο Σταθάκης είναι ένας αληθινός ευπατριδής, που οι ιδιότητες και τα αξιώματά του δεν αλλοίωσαν στο ελάχιστο την ζεστή ανθρώπινη συμπεριφορά και την απλότητά του.

Αυτό άλλωστε δεν είναι και το χαρακτηριστικό που διαχωρίζει τις αξίες από τις μειοτιότητες;

Ο Νίκος Σταθάκης μας κέρδισε από την πρώτη στιγμή με την φυσική ευγένεια και την ευρυμάθειά του, το λεπτό χιούμορ και την λιτότητα του λόγου του. Τον θυμάμαι πίσω από το βαρύ του γραφείο, με το λεπτό του παράστημα, περιστοιχισμένον από παλιούς ναυτικούς χάρτες και ναυτικά όργανα, προσωπικά ενθύμια και στίβες βιβλίων, να μας παρατηρεί μ' εκείνο το διεισδυτικό βλέμμα των ανθρώπων της θάλασσας, γεμάτο όμως με ανθρωπιά και καλοσύνη.

Λίγο αργότερα το δειλινό μας βρίσκει όλους καθισμένους στο εξαισιό μπαλκόνι του αρχοντικού, πάνω από την ήρεμη θάλασσα του Χηρόλακα.

-Αυτή είναι η αγαπημένη θέση του Σταθάκη λέει η Ροδούλα η γυναίκα του, καθώς μας σερβίρει ελληνικότατο ουζάκι με πάγο. Μετά την πολύωρη παραμονή στην «πνευματική του φυλακή», στο γραφείο του, η θέα της θάλασσας τον ξεκουράζει.

Και πως να μην τον ξεκουράζει; σκέφτομαι. Δεκαετίες ολόκληρες, από έφηβος ακόμα, στην αγκαλιά της ανδρώθηκε, στα χρόνια του πολέμου και ύστερα της ειρήνης. Κοντά σ' αυτήν γνώρισε τον κόσμο και τους ανθρώπους, που με τόση αγάπη και νοσταλγία περιγράφει στα βιβλία του.

Μένει για μερικά λεπτά σιωπηλός, ο Νίκος Σταθάκης. Η ματιά του πλανιέται στον θαλασσινό ορίζοντα του Κορινθιακού. Ποιος ξέρει ποιο πολεμικό πλοίο, ποιούς παλιούς συντρόφους του θυμάται. Σαν νάχω μπροστά μου έναν από κείνους τους θρυλικούς καρaboκύρηδες του Γαλαξιδιού, που περιγράφει η Εύα Βλάμη στο βιβλίο της.

Τι κι αν δεν απόχτησε ο Σταθάκης δικό του μάχη, μπρίκι ή σκούνα; Τα πολεμικά που κυβέρνησε τάνιθε σαν δικά του καράβια, οι ναύτες κι οι αξιωματικοί ήταν οι δικοί του

άνθρωποι, το δικό του «τσούρμιο» κι ήταν αυτός ο αρχηγός και πατέρας τους.

Φέρνει ο Νίκος Σταθάκης δύο από τα βιβλία του και μας τα χαρίζει. Μαζί φέρνει κι ένα χειρόγραφο του για το Γαλαξίδι. Είναι τιμή μας να το δημοσιεύουμε:

ΓΑΛΑΞΙΔΙ,

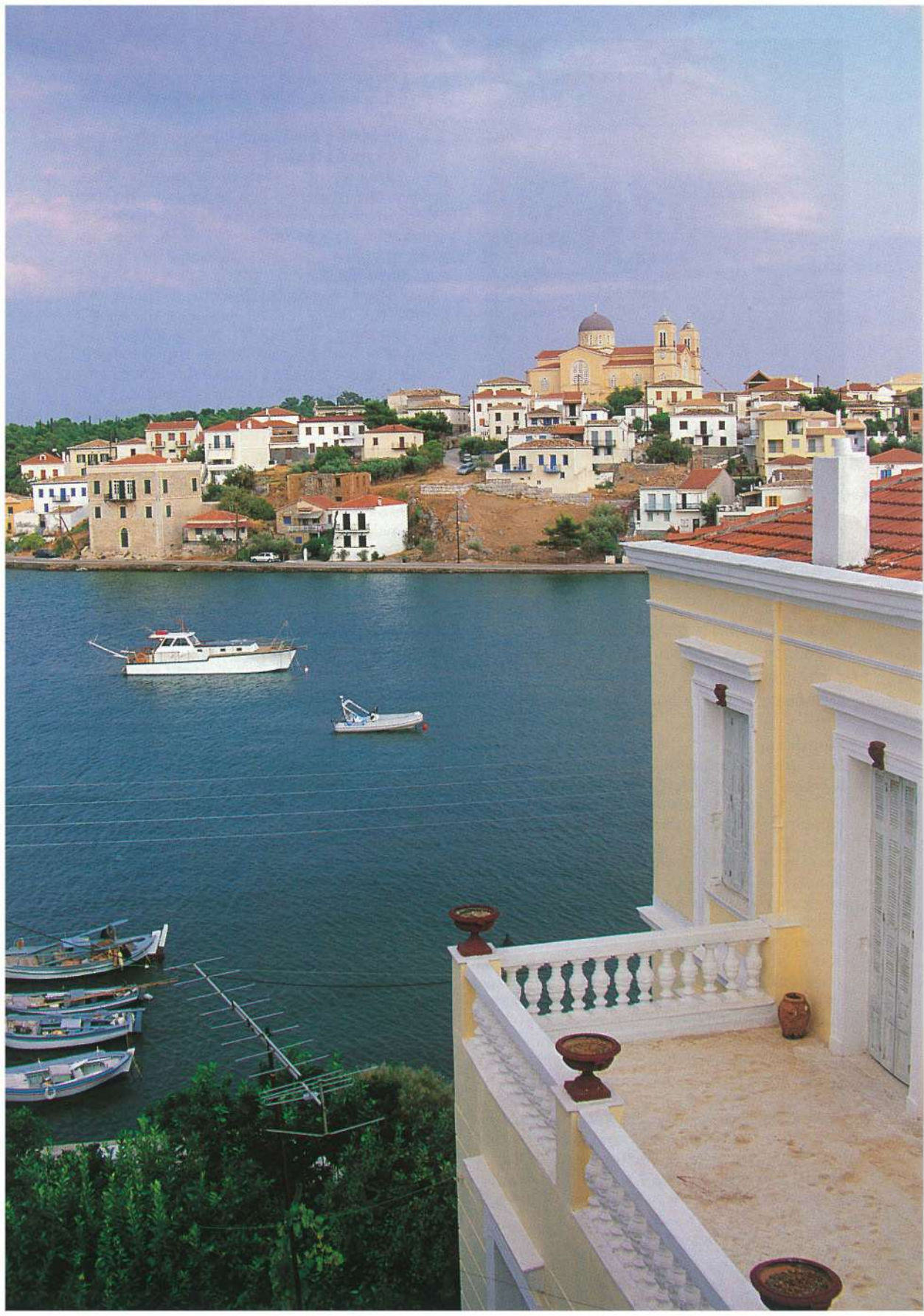
από τον Ν. Α. Σταθάκη

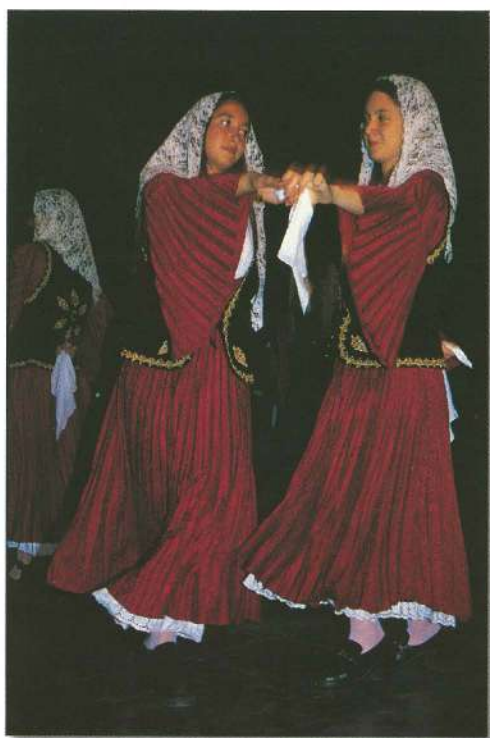
Γαλαξίδι, όνομα θρύλος. Θρύλος στους ναυτικούς οικισμούς του έθνους, δεμένος με την εποχή των ιστιοφόρων και την ακμή μιας πολιτείας, που κράτησε στη νησιωτική της ανέλιξη το ανέβασμα του πανιού στα ψηλά άλμπουρα των μάρκων της σύμβολο και στοιχείο που κυριαρχούσε. Θρύλος για όσους νοσταλγούς θυμούνται με συγκίνηση την εποχή, που ο ατμός εκτόπισε για πάντα - σαν κινητήρια δύναμη- το πανί και τον αγέρα που το κόλωνε.

Τα γύρω βουνά που το περιβάλλουν του έδωσαν νησιώτικο χαρακτήρα και μορφή, αφού η πρόσβαση από και προς την ενδοχώρα ήταν δύσκολη. Αυτή η γεωγραφική ιδιομορφία του καθόρισε τον προορισμό και τους στόχους ανέλιξής του. Ήταν πέρα για πέρα ναυτικός. Ψαράδες, καϊκιτζήδες, άνθρωποι του μόχθου της θάλασσας, καρaboμαραγκοί, κι ανάμεσά τους ναύτες, καπεταναίοι, εφοπλιστές, ναυπηγοί σε ταρσανάδες που είχαν ιδρύσει στον τόπο τους, κτίζουν τον ιστιοφόρο στόλο τους.

Οι ταρσανάδες του ήσαν γνωστοί στο πανελλήνιο και στον αγώνα της Παλιγγενεσίας, τα Γαλαξιδιώτικα καράβια υπήρξαν σε αριθμό, αμέσως μετά τα τρία νησιά του αγώνα. Με την ίδρυση του πρώτου ελεύθερου Ελληνικού κράτους, οι Γαλαξιδιώτες γύρισαν από τους διάφορους τόπους καταφυγής τους, ξανάκτισαν την πολιτεία τους και οι ταρσανάδες τους δημιούργησαν πάλι το παλιό τους ναυτικό δυναμικό. Ήταν ακόμα η εποχή του πανιού και τα Γαλαξιδιώτικα μάρκα γυρνούσαν ολούθε στη Μεσόγειο και τη Μαύρη θάλασσα. Η βιοτική στάθμη των κατοίκων του είχε ανέβει και πολλά περήφανα καπετανόσπιτα δημιουργήθηκαν τότε, που διατηρούνται ως τις μέρες μας και δίνουν με την παρουσία τους την αίγλη μιας εποχής που πέρασε και τη ζωντανή συνέχεια μιας ανεπανάληπτης

Στο βάθος ο λόφος του Αγίου Νικολάου, σε πρώτο πλάνο διακρίνεται ένα τμήμα από το τελευταίο αρχοντικό, νεοκλασικού ρυθμού, που κτίσθηκε το 1904 στο Γαλαξίδι.

Όμορφες Γαθαξιδιώτισσες χορεύουν παραδοσιακούς χορούς κατά την διάρκεια των Αυγουστιάτικων πολιτιστικών εκδηλώσεων του Δήμου Γαθαξιδίου.

παράδοσης.

Από τον "Χηρόλακα", το μεγάλο ανοιχτό προλομμένα του Γαθαξιδιού, αγναντεύεις τη θάλασσα και τα πλεύσιμα που παίρνουν ρώτα για το εσωτερικό του όρμου, την «Αγορά». Το πρωί με το ξημέρωμα και το απόγευμα όταν πλησιάζει το σούρουπο, το θέαμα συναρπάζει. Τα μεγάλα σκαριά, σύγχρονα μπάρκα ή τα πελώρια γιότ με την κοφτερή πλώρη, αγκυροβολούν εδώ, που τους παίρνουν τα νερά και ο χώρος. Είναι μέρες που ο Χηρόλακας γεμίζει ζωή, με την πανέμορφη παρουσία τόσων θαλαμηγών, μεγάλων ιστιοφόρων και τα πολυάριθμα φουσκωτά, που με τις δυνατές τους μηχανές πηγαionoέρχονται στον όρμο. Μοιάζουν με ακούραστες μέλισσες που τροφοδοτούν τις κυψέλες τους και δίνουν ξέχωρη ζωντάνια στο χώρο.

Εύκολα η φαντασία γυρνάει στο παρελθόν, όταν το φθινόπωρο έρχονται οι καραβοκύρηδες με τα μπάρκα τους από τις μακρινές θάλασσες για να ξεχειμωνιάσουν και ο Χηρόλακας γέμιζε με τη μεγαλόπρεπη θωριά τους. Ανεπανάληπτο θέαμα που υπάρχει αποτυπω-

μένο σε ακουαρέλες και ελαιογραφίες της εποχής. Ζωντανεύουν έτσι μνήμες που δε σβήνουν.

Τον Αύγουστο, την εποχή που φουντώνουν τα μελτέμια στο Αιγαίο, ο Κορινθιακός προσφέρει απάνεμη κι ασφαλή περιοχή. Έτσι βρίσκει τον όρμο του Γαθαξιδιού γεμάτο από σύγχρονα ιστιοφόρα κάθε είδους, που δεμένα πριμάτσες, το ένα δίπλα στο άλλο, δημιουργούν τη σημερινή κοσμοπολίτικη ατμόσφαιρά του, με τα πληρώματα, τους επιβάτες και τους πλοιοκτήτες να περιδιαβάζουν ανέμελα στο φαρδύ του μώλο και να γεμίζουν τα κέντρα της παραλίας. Το βράδυ όλα λάμπουν, με φώτα που αντικαθρεφτίζονται στη θάλασσα, αντάμα με τις γάστρες που αναπαύονται στα ήσυχα νερά. Παιχνίδια ονειροφαντασίας και πραγματικότητας, που σμίγουν σε προσφορά εικόνων, όπου ανεπανάληπτες μνήμες ζωντανεύουν αρμονικά.

Το Γαθαξίδι έχει τα καλοκαίρια και νυχτερινή ζωή, με πλειονοψηφία τα νειάτα που ξεφαντώνουν ως τις πρωινές ώρες. Κι όταν ξενύχτης ή πρωινός βρεθεί κανείς κοντά στην προκυμαία, θα αντικρύσει τους ψαράδες που φεύγουν για να μαζέψουν τα δίχτυα και τα παραγάδια τους. Μιάν άλλη εικόνα του μόχθου στη θάλασσα, ίδια μέσα στους αιώνες, με τους ακατάβλητους γεμιτζήδες να προσφέρουν στον κοσμάκη τον πλούτο της θάλασσας.

Θα προσπαθήσω να δώσω τώρα, όπως σε παλέτα ζωγράφου, πινελιές και εικόνες της περασμένης ζωής του Γαθαξιδιού. Ανατρέχοντας σε δύο αφηγήματα του πρώτου μου βιβλίου «ΚΥΜΑ και ΨΥΧΗ», θα μεταφέρω εδώ χαρακτηριστικά του αποσπάσματα:

"1958, η πρώτη μου επίσκεψη στο Γαθαξίδι: ...Γυρνώντας στην ήσυχη πολιτεία, αντικρίζοντας τα χαλάσματα των παλιών αρχοντικών και τους χορταριασμένους ταρσανάδες έχεις έντονο το αίσθημα του χρόνου που πέρασε. Το αξίωμα «τα πάντα ρεί», βρίσκεται εδώ σ' όλη του τη μεγαλοπρέπεια. Όμως και κάτι άλλο, την εικόνα του φοίνικα που αναπηδάει από τη στάχτη του. Στην πεθαμένη αυτή πολιτεία, τη νοσταλγό των πανιών των ιστιοφόρων της, κάποια φλόγα ξύπνησε, που άρχισε να ζωντανεύει σιγά-σιγά κι ελπιδοφόρα, αφουγκράζεσαι τώρα στην αρχή, το μήνυμα μιας καινούργιας ζωής.

Διαβαίνοντας ένα σοκάκι, αντικρίσαμε μια φρεσκοβαμμένη επιγραφή «Ναυτικό Μου-

Λαογραφικό Μουσείο Γαθαξιδιού. Θαυμάσιο υψιφάντο φόρεμα, πλαιοιωμένο από έναν ωραίο, παραδοσιακό διάκοσμο

Το μπρίκι " Άγιος Σπυρίδων ", σε υδατογραφία του Vincenzo Luzzo, το 1877 στην Βενετία, που διακρίνεται στο φόντο πίσω από το καράβι. Ο πίνακας εκτίθεται, με διάσταση 53 X 69 εκ. στο Ναυτικό Μουσείο Γαλαξιδιού.

σειό Γαλαξιδιού». Ο τόπος μας δε μας έχει συνηθίσει σε αυτού του είδους τις εκδηλώσεις. Η Ελλάδα με τα πέντε χιλιάδες χρόνια ναυτικής ιστορίας, μόλις τώρα απόκτησε στον Πειραιά, το πρώτο της Ναυτικό Μουσείο, αγνή ανταύγεια της θαλασσινής της δόξας. Τώρα, σε μια ρημαγμένη πολιτεία, που η φτώχεια με την ερήμωση του χρόνου βαδίζουν αντάμα, τι θ' αντίκριζα;

Από την είσοδο σταμάτησα έκπληκτος. Σε υποδέχονται παλιοί σκαρμιοί ιστιοφόρων, «ρόδες» χιλιοβασανισμένες από τη θάλασσα, άγνωρες που η σκουριά έχει μισοφάει, παλιά φανάρια μπάρκων κι όλα αυτά σου δίνουνε το αίσθημα ότι αρμενίζεις με ιστιοφόρα πριν από τη βασιλεία του ατμού... Είναι η πρώτη εικόνα, η εισαγωγή στη συμφωνία που σε περιμένει. Μπαίνοντας στην κεντρική αίθουσα του Μουσείου, σε ένα πελώριο δωμάτιο αντικρίζεις πλήθος πίνακες στους τοίχους του σε δύο και τρεις σειρές, κολλητά τον ένα με τον άλλο, όλη τη ναυτική παράδοση του Γαλαξιδιού. Είναι σκίτσα της εποχής, είναι ελαιογραφίες, είναι ακουαρέλες, είναι πίνακες με αξιώσεις, δίπλα με απλοϊκές παραστά-

σεις των καραβιών του Γαλαξιδιού σε διάφορες στιγμές τους, σε όλη τη μακρινή ιστορία της ζωής τους. Μικρές λεζάντες σου θυμίζουν τα περασμένα και ζεις σύγκορμος τις άφραστες στιγμές της θαλασσινής ζωής... Καράβια που πέφτουν από τους ταρασανάδες, που ταξιδεύουν στη Μαύρη θάλασσα με τρικυμία, που αγκομαχούν βαρυσφορτωμένα, που αρμενίζουν με όλα τα πανιά περήφανα στο πέλαγο ή που τα δέρνει το κύμα...

Υπάρχουν τραγικές εικόνες, ιστιοφόρα ξυλάρμενα στην καταιγίδα κι αλλού τσακισμένα στα βράχια. Υπάρχουν πίνακες που μανηλοδεμένες γυναίκες στα μαύρα τ' αποχαιρετούν. Υπάρχουν τόσοί πίνακες που δεν ξέρεις σε ποιόν να πρωτοσταθείς και ποιόν να μελετήσεις. Όλα αυτά σου φέρνουν ένα, το αίσθημα του πανιού, που φουσκωμένο από τον αγέρα σκίζει τη θάλασσα και ακούς τότε τα μαϊστράλια, που σφυρίζουν μέσα από τα ξάρτια τους... βλέπεις τα περήφανα μπάρκα να σε πλησιάζουν και γεμίζει ο αέρας τριξίματα από τις «ρόδες» που γυρνάνε. Η φαντασίωσή σου αυτή γίνεται ολοένα πιο έντονη, γιατί σε όλη την αίθουσα είναι με προσοχή

Το μπρίκι Άγιος Ιωάννης του Πέτρου Κυριάκη, που ναυπηγήθηκε στο Γαλαξίδι το 1848. (Υδατογραφία 49X69 εκ. Ο πίνακας εκτίθεται στο Ναυτικό Μουσείο Γαλαξιδιού)

σκόρπια κομμάτια από πρόρες, από πηδάλια, σχοινιά, σίδερα και ξάρτια από τα άρμενά τους...

Στο Ναυτικό Μουσείο του Γαλαξιδιού, ξαναζωντανεύει η θαλασινή του ιστορία και φεύγεις με έντονη την εικόνα της περασμένης ζωής...»

Παλιγγενεσία. Γραφή του 1979 με την ευκαιρία της εθνεγερσίας.

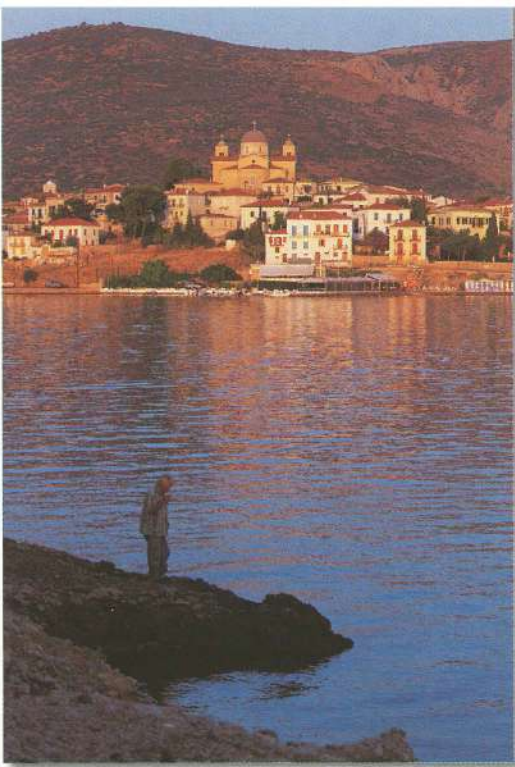
«... Υπάρχουν ήρωες του 1821 που ξεχώρισαν και που ωστόσο μείναν άγνωστοι για τους πολλούς. Για έναν τέτοιο θα γράψω τώρα, για έναν απρόμητο ναυτικό, τον καταδρομέα του Κορινθιακού, τον **Καπτα-Γιώργη Αλύκουρη**.

Ο Καπτα-Γιώργης ήταν Γαλαξιδιώτης караβοκύρης και η Επανάσταση τον βρήκε ψυχικά και υλικά πανέτοιμο. Με το ιδιόκτητο μπρίκι του «Άγιος Νικόλαος» που κυβερνούσε, πήρε μέρος στις

“ Η πλήρη, το ιερότερο τμήμα του карабиού, φιλοξενεί την προσωποποιημένη ψυχή του, το ακρόπρωρο, που διώχνει το κακό, προστατεύει το πλήρωμα, φέρνει πλούτο και αφθονία αγαθών, δίνει δύναμη στους караβοκυραίους και χαρίζει νίκες σε περίπτωση πολέμου” (Π. Θέμελης)

Στο πρωινό φως του ήλιου ένας μοναχικός ψαράς ρίχνει την πετονιά του στα νερά της Πέρας Πάντας.

ναυτικές επιχειρήσεις κατά των φρουριών της Ναυπάκτου, Πατρών, Ρίου και Αντιρρίου. Στο χαλασμό του Γαλαξιδιού από τους Τούρκους κήκε το «Άγιος Νικόλαος», μαζί με άλλα στο λιμάνι. Ωστόσο δε χάνει το ηθικό του. Καταφεύγει στο Λουτράκι και στον εκεί ταρσανά κτίζει με χρήματά του ένα «μίστικο». Το εξοπλίζει και το επανδρώνει με αφοσιωμένο και ικανό τσούρμο, που μόνος του συντηρούσε. Στο μικρό αλλά φοβερά ευέλικτο και γρήγορο καράβι δίνει το όνομα «Εχθρολέτης» από τη φράση «ολετήρας εχθρών» και με αυτό ορμάει στον αγώνα. Γίνεται ο καταδρομέας του Κορινθιακού και ο σωτήρας του πληθυσμού. Σώζει χιλιάδες γυναικόπαιδα που μεταφέρει σε ασφαλή μέρη της Πελοποννήσου, τον ονομάζουν «άγγελο λυτρωτή» και τον ευλογούν. Είναι πανταχού παρών και παρουσιάζεται ξαφνικά πίσω από κάθε όρμο, κάβο, κόρφο του Κορινθιακού, για να καταδιώξει, να προσπατεύσει, να μεταφέρει. Είναι ένας θαλασσαετός που γυρνάει αήτητος ολούθε, μπαινί στο Μεσολόγγι, στη Ναύπακτο, στην Πρέβεζα. Μετέχει στις ναυμαχίες, συνεργάζεται με τον Κόρχραν και τον Άστιγξ. Ο Καπτα-Γιώργης δε σταμάτησε ποτέ! Σε όλο

τον πόλεμο, τις περισσότερες φορές μόνος, περιπολούσε και αγωνιζόταν στα τόσο γι αυτόν γνώριμα νερά του Κορινθιακού. Κτίζει και δεύτερο μίστικο, το «Μεσολόγγι» και με τη μικρή του μοίρα, που πάντα μόνος του συντηρεί με την περιουσία του, γίνεται ο τρόμος των Τούρκων. Το τέλος του αγώνα τον βρήκε γεμάτο δόξα και δάφνες, αλλά χωρίς τίποτε άλλο. Όλη του η μεγάλη περιουσία είχε πάει στον αγώνα.

Δεν ξέρουμε ποιο ήταν το τέλος του θαλασσομάχου πλοίαρχου Α' τάξεως, Καπτα-Γιώργη Αλύκουρη. Η λήθη τον σκέπασε. Δεν είναι όμως αυτή η μοίρα, για τους πιο πολλούς από τους αγνούς ιδεολόγους;...»

Σύνθετη πια η ζωή στο Γαλαξίδι, που μέσα στην ομορφιά του τοπίου, σφιχτοδεμένη με την παράδοση και μνήμες της θάλασσας, παρουσιάζει σύγχρονη εικόνα υψηλόβαθμου ναυτικού τουρισμού και προσφορά υπηρεσιών που αναβαθμίζουν το κατεστημένο και αποτελούν έλξη για τους αυτόχθονες αλλά και μεγάλο αριθμό ξένων επισκεπτών. Γαλαξίδι, ο τόπος που συνδέει το παρελθόν με το παρόν και προσφέρει απλόχερα ξεκούραση ψυχής και επικουρική απόλαυση για όσους την αναζητούν.....

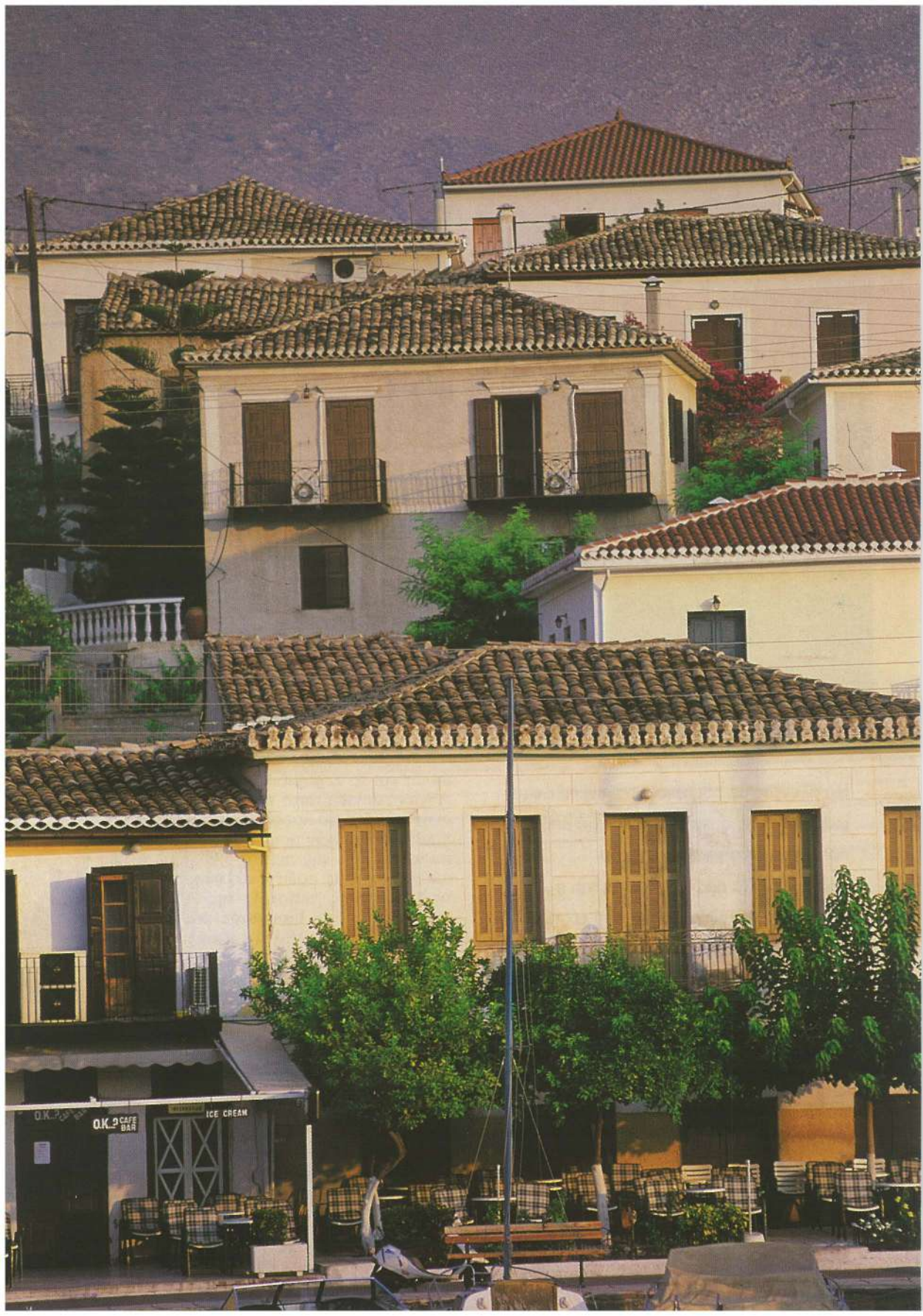
N. A. Σταθάκης

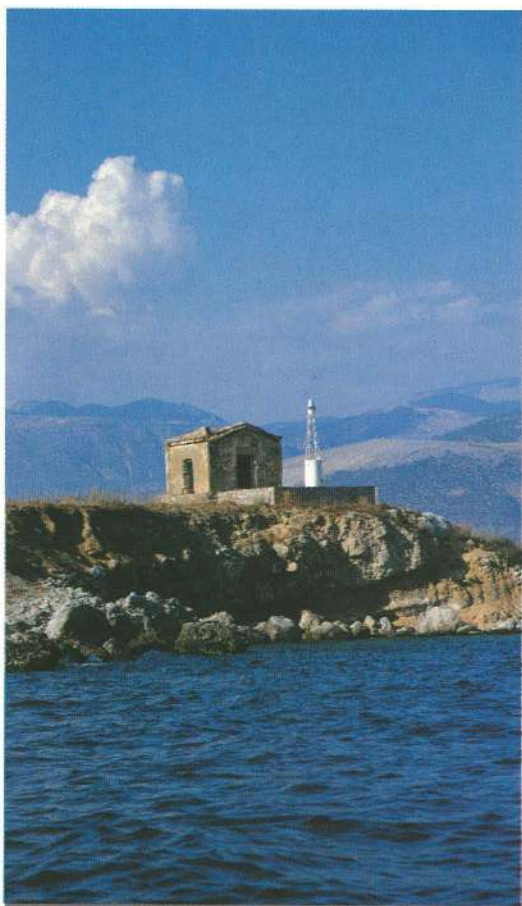
ΓΑΛΑΞΙΔΙ, ΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ

Το Γαλαξίδι το πρωτογνώρισα φευγαλέα εδώ και αρκετά χρόνια. Άρκεσαν μερικές μόνον ώρες για να μ' εντυπωσιάσει. Ως εκείνη τη στιγμή δεν μπορούσα να φανταστώ, ότι υπήρχε στην Ελλάδα τόπος, όπου η φυσική ομορφιά, η αίγλη του παρελθόντος και η σύγχρονη ανθρώπινη συμπεριφορά, θα συνυπήρχαν με τόση αρμονία.

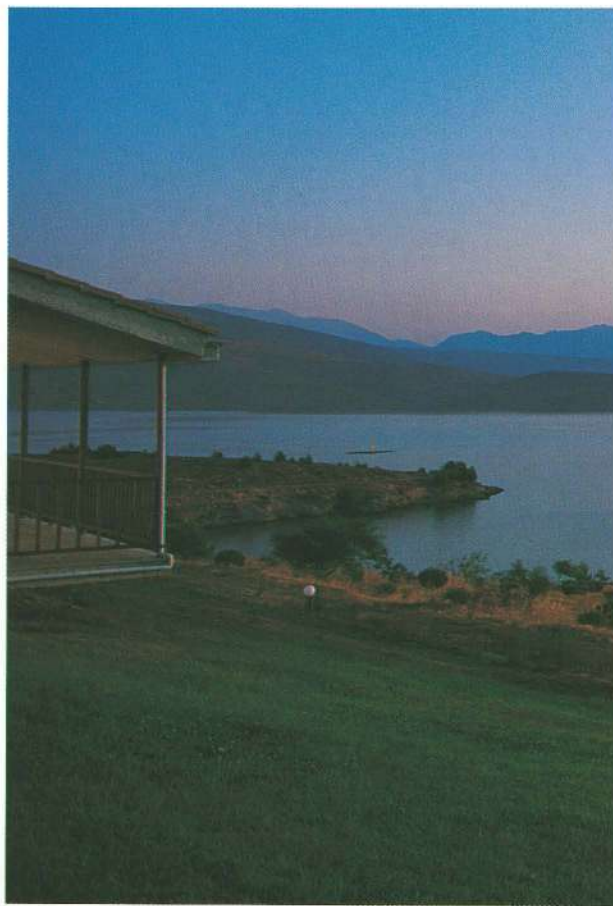
Μία στενή γλώσσα θάλασσας, κόλπος μέσα σε κόλπο, εισχωρούσε βαθιά μέσα στη στεριά. Κατάφυτη από πεύκα ή μια άκρη της στεριάς, ζωηρή πράσινη πινελιά μέσα στο βαθύ γαλάζιο. Πιο μεγαλόπρεπη η αντικρινή στεριά και πιο πολύπλοκη, με τα λοφάνια της, τις εκκλησιές της και γύρω-γύρω, ως κάτω στη θάλασσα, σπιτάκια μικρά και κάποια λίγο μεγαλύτερα, πέτρινα τα περισσότερα, με τις

Όμορφο, παραδοσιακό το Γαλαξίδι, ξεπροβάλλει με την αρχοντική ομορφιά του στο πρωινό φως του ήλιου. Η κήρυξή του το 1978 ως παραδοσιακού οικισμού, το προφύλαξε από την αθηϊοση του αρχιτεκτονικού του χαρακτήρα.

Μοιάζοντας με δυο σκούρες πινελιές στο μισόφωτο της αυγής, αναδύονται από τα ήρεμα νερά τα μικρονήσια του Γαλαξιδιού. Το πρώτο νησάκι είναι η Αψηφιά με τον μικρό φάρο από το 1887 και το σπίτι του φαροφύλακα. Πιο πίσω διακρίνεται το νησάκι του Αγ. Γεωργίου με τα εκκλησάκια του Αγ. Γεωργίου και του Αγ. Ανδρέα. Το νησάκι αυτό χρησιμοποιήθηκε στους υστερορωμαϊκούς χρόνους, ως καταφύγιο των κατοίκων από Βόρειους επιδρομείς.

αυλές και τα κεραμίδια τους. Αγγαντεύοντας αυτό το Γαλαξίδι, γύρισαν οι μνήμες πίσω στο παρελθόν, στην Καβάλα των πρώτων παιδικών μου χρόνων, στις θρυλικές καρτ- ποστάλ της παλιάς Θεσσαλονίκης ή ακόμα και στις πρώτες ελληνικές ταινίες με τις ρομαντικές γειτονιές της Αθήνας. Όλα σχεδόν αυτά τα θαυμαστά και απρόσμενα στοιχεία του παρελθόντος ήταν μπροστά μου, συνταιριασμένα με αδιατάρακτη αρμονία, σ' αυτή τη μικρή πολιτεία. Δεν άλλαξαν πολλά πράγματα από τότε στο Γαλαξίδι. Η πολιτεία μπορεί να μεγάλωσε λιγάκι, τα αυτοκίνητα να πλήθυναν, το ίδιο και τα μαγαζιά, κάποιες στέγες, κάποια παράθυρα, πόρτες και μπαλκόνια μπορεί να ξέφυγαν από τη φτιασιά των παλιών μαστόρων, ωστόσο ο χαρακτήρας διατηρήθηκε, οι έννοιες του μέτρου και της καλαισθησίας διασώθηκαν, η αρχοντιά παρέμεινε στη θέση της. Σ' αυτό το Γαλαξίδι, που είναι σύγχρονο και παράλληλα μοιάζει ν' αναδύθηκε λίγο

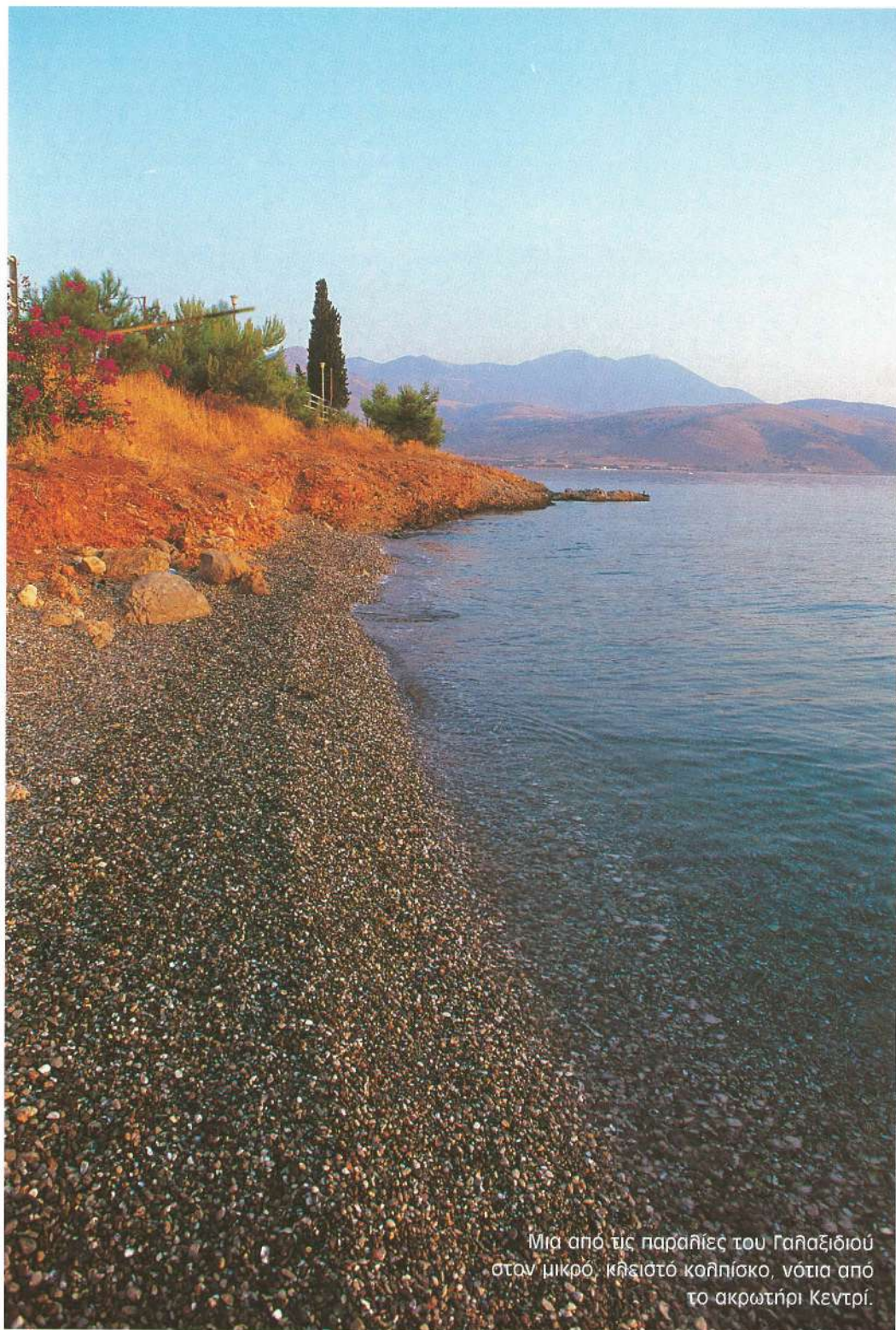

πριν από το παρελθόν, που είναι ήρεμο και ναυαγικό μα ταυτόχρονα και τόσο κοσμοπολίτικο, το φερε η τύχη να ζήσουμε μερικές μέρες. Πιστέψαμε αρχικά, πώς θάταν κάποιες χαλαρές μέρες θερινών διακοπών, όπως τις εννοούμε οι περισσότεροι. Πολύ γρήγορα διαπιστώσαμε, ότι για να γνωρίσουμε σε βάθος το Γαλαξίδι, ένας μόνον τρόπος υπήρχε: να διαγράψουμε από τη μνήμη μας τα, ούτως ή άλλως, ασυτηρά ωράρια που τηρούσαμε στο γραφείο μας και να υιοθετήσουμε ακόμη αυστηρότερα.

Ιδιαίτερα η Άννα, αποδύθηκε με τη θέλησή της- κι αυτό είναι το σημαντικότερο-σ' έναν ιδιότυπο καθημερινό αγώνα δρόμου με τον ήλιο του Γαλαξιδιού, ποιος θα ξεμυτίσει πρώτος. Έτσι κάθε πρωί, πριν ακόμα σκάσει ο ήλιος πίσω από τον "Γέροντα του Παρνασσού" ετοίμαζε με φούρια τις μηχανές της, αντιπαρερχόταν με αυταπάρηση τη συνήθεια του πρωινού καφέ κι έτρεχε άλλοτε στην "Πέρα Πάντα" άλλοτε στο "Κεντρί" κι άλλοτε

σε κάποιο λόφο, για να τον προϋπαντήσει.

Το δεύτερο κιάλας πρωινό, λίγο πριν χαράξει, ένα παράξενο φως καταύγασε απ' άκρη σ' άκρη τον ουρανό του Γαλαξιδιού. Ήταν πολύ νωρίς ακόμη, δεν δικαιολογείτο τέτοια έντονη φωτεινότητα. Πεταχτήκαμε στο μπαλκόνι κι ήταν στ' αλήθεια μεγαλειώδες το θέαμα που αντίκρυσαν τα μάτια μας. Αναρίθμητες λευκές τούφες σύννεφων φωτίζονταν ήδη, στο ύψος που βρισκονταν, από το πρώτο φως του αόρατου ακόμα ήλιου. Πίσω τους ο απέραντος ουράνιος θόλος, βαμμένος μ' ένα εντυπωσιακό γαλάζιο χρώμα. Η Άννα με τις μηχανές της εξαφανίστηκε σε δευτερόλεπτα, για να προλάβει το υπερθέαμα. Απόμενα στο μπαλκόνι, πάνω απ' το κοιμισμένο Γαλαξίδι, να παρακολουθώ τη σταδιακή, λεπτό προς λεπτό, αλλαγή σχημάτων και χρωμάτων. Κάποια στιγμή βγήκε ο ήλιος, παιχνίδιασε για λίγο ανάμεσα στα σύννεφα, χρύσισε τις άκρες τους κι ύστερα, λαμπρός και παντοδύναμος, επέβαλε την κυριαρχία του στο στερέωμα. Η

Μια από τις παραλίες του Γαλαξιδίου
στον μικρό, κλειστό κόλπο, νότια από
το ακρωτήρι Κεντρί.

μαγεία χάθηκε μεμιάς. Τα σύννεφα διαλύθηκαν, το βαθύ γαλάζιο ξεθώριασε και μια καινούργια ζεστή καλοκαιριάτικη μέρα άρχισε στο Γαλαξίδι.

Αποχαιρετώ το μπαλκόνι μου και τους ουράνιους ρεμβασμούς και κατηφορίζω χαρούμενα προς το λιμάνι, την "Αγορά". Ήσυχαι ακόμα οι δρόμοι, τα μαγαζάκια και τα πορτοφύλλα κλειστά, η πόλη δεν έχει καλοξυπνήσει. Περιπλανιέμαι μέσα στα στενά, καθυστερωτά επίτηδες το χρόνο, ο πρώτος καφές της μέρας μπορεί να περιμένει. Είναι όμορφο το Γαλαξίδι, κι αυτή την πρωινή ώρα ακόμα ομορφότερο, αξίζει να το περπατάς, ήσυχα ανθρώπινα, χωρίς σκοπό. Βρίσκει πέρασμα ο ήλιος μέσα απ' τα στενά και τα κατουνία, πέφτει πάνω σε πόρτες παλιές και χρωματιστά ξύλινα παντζούρια, δίνει γυαλάδα στις παλιές σιδεριές των μπαλκονιών, δουλεμένες στο χέρι από παλιά, με περίσσια τέχνη. Πριν απ' όλα όμως, πέφτει ο ήλιος πρωί-πρωί πάνω στους τρούλους του Αη-Νικόλα, την κορυφή και το καμάρι της πόλης. Εκεί πάνω λέει στο Γαλαξίδι την "καλημέρα" του. Κι από τον Αη-Νικόλα η "Καλημέρα του Θεού" κατηφορίζει αργά, πρώτα στα περσέφανα καπετανόσπιτα, σύμβολα της δύναμης και του πλούτου της Ξακουστής ναυτικής πολιτείας. Δεν ξεχνάει όμως και τα σπίατα της ναυτορίας, πιο χαμηλά και μικρότερα αυτά, σε όλους στέλνει ο ήλιος δίκαια το φως του. Αυτά που φωτίζονται τελευταία είναι τα δυο λιμάνια, η "Αγορά" και ο "Χηρόλακας". Εδώ ήταν -κι εξακολουθεί να είναι- η ψυχή του Γαλαξιδιού, από δω ξεκινούσαν κάθε Άνοιξη τα μακρινά ταξίδια κι εδώ τερματίζουν το φθινόπωρο. Εδώ συναντιόντουσαν και τα δυο κορυφαία αντίθετα συναισθήματα του ανθρώπου, η χαρά, για τον γυρισμό αυτών που ταξιδεύαν κι η λύπη, για τον χαμό τους.

Γέμιζαν το χειμώνα τα δυο λιμάνια με τον Γαλαξιδιώτικο στόλο, που γύριζε από τα πέρατα της γης, για νάβρει καταφύγιο στα ήσυχα νερά, να ξεχειμωνιάσει. Δάσος τα κατάρτια από τα μπάρα, τα μπρίκια, τις σκούρες, τις μπρασέρες και τα λόβερ.

Γεμάτα και τα καφενεία της ακτής από τους θαλασσιούς, που έρχονταν να πούν ένα κρασί, να πουν για τις περιπέτειες και τα ταξίδια τους. "Στο κρασοπουλιό του μπαρμπα-Θοδωρή, μας αφηγείται η Βλάμη, δεν ήταν μόνο το καλό κρασί που τους τραβούσε, μα κι ο μαγαζάτορας ο ίδιος. Τούτος με τα εννήγητα χρόνια στη ράχη του, είχε δει πολλά κι ήξερε να τα ιστορήσει. Ποτέ δεν έλεγε κάτι έτσι για να πει, για να περάσει η ώρα. Κάθε του λόγος είχε νόημα καλοζυγισμένο και διαλεγμένο ξεπιπούτου. Γι' αυτό κι οι νοικοκυ-

ραίοι του τόπου τον σέβονταν και τον καλούσαν συχνά στη λέσχη και στα καφενεία που βρίσκονταν στην αγορά. Η λέσχη ήτανε συνήθιο ξενικό, που μπήκε στον τόπο μας από κάτι ναυτικούς που το ζηλέψανε στα ξένα μέρη και θελήσανε να τ' αποκτήσουν. Το πιο μεγάλο λοιπόν καφενείο κάτω στην αγορά το στολίσανε και το ονομάτισαν "λέσχη". Και δεν ήτανε καλοπρόσδεχτοι μόνο οι караβοκύρηδες, μα κάθε σειράς άνθρωπος, αρκεί νάτανε τίμιος. Τα καφενεία πάλι ήταν άλλα για τη ναυτορία κι άλλα για τους καπεταναίους. Και τούτο ο ναύτης το συντηρούσε από σεβασμό, κι όχι ο караβοκύρης από παίνεμα της αρχοντιάς του. Του μπαρμπα-Θοδωρή του άρεσε να πηγαίνει εκεί, γιατί προσέχανε τα λόγια του, κι αν δεν ήτανε σπουδαγμένοι, ήταν ωστόσο κοσμογυρισμένοι άνθρωποι. Το να γυρνάς πάνω στη γη και να γνωρίζεις τόπους κι ανθρώπους, είναι σαν να χεις διαβάσει όλα τα βιβλία που χουν γραφτεί ως τα σήμερα σ' ολάκαιρη την οικουμένη, κι ακόμα παραπάνω".

Μα δεν ήταν μόνον κοσμοταξιδευμένοι οι Γαλαξιδιώτες. Όπως γράφει ο **Αν. Σκιαδάς**, "η αρχοντιά ήταν το άρωμα της γαλαξειδιώτικης ζωής. Ο πολιτισμός εξ άλλου φαινόταν από την ευγένεια και τον αμοιβαίο σεβασμό όλων των κατοίκων μεταξύ τους και προς κάθε ξένο επισκέπτη. Η γλωσσομάθεια των Γαλαξειδιωτών και κυρίως των καπεταναίων, ήταν κανόνας. Εβλεπες συχνά στο Γαλαξίδι να μιλούν στα καφενεία και στους δρόμους αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά, ρωσικά και τούρκικα".

Ακούς και σήμερα στο Γαλαξίδι ξένες γλώσσες, όλες τις γλώσσες της Ευρώπης, ιδιαίτερα το καλοκαίρι. Δεν είναι όμως πια οι παλιοί караβοκύρηδες που τις μιλάνε, μα οι πολλοί Ευρωπαίοι τουρίστες, που κάθε χρόνο επισκέπτονται το Γαλαξίδι. Κι αν σήμερα δεν θαυμάζει πια κανείς τα θρυλικά τρικάρτα των Ξακουστών καπεταναίων, πάλι έχει τη χαρά να βλέπει τις φινετσάτες σιλουέτες των ιστιοπλοϊκών και των θαλαμηγών, που λικνίζονται με χάρη στα ήσυχα νερά της ναυτικής πολιτείας.

Ύστερα απ' αυτή την περιπλάνηση στον τόπο και το χρόνο τα βήματά μου με οδηγούν στο "ΣΤΕΚΙ" το γραφικό ταβερνάκι και "Καφέ" του **Κώστα Θεοδωρόπουλου**. Πολύ κοντά στο μυχό του λιμανιού της "Αγοράς" και απέναντι από ένα όμορφο παρκάκι, το Στέκι γίνεται από την πρώτη στιγμή το καθημερινό μας ορμητήριο. Εδώ καταστρώνονται τα σχέδια και οι κινήσεις της ημέρας, εδώ κλείνονται τα περισσότερα ραντεβού. Πασίγνωστος και αγαπητός, με μεγάλη προσφορά στα πολιτιστικά πράγματα της πόλης ο Κώστας ανοίγει

από τους πρώτους κάθε πρωί το μαγαζί του. Τον βρίσκω πάντα καθισμένο στην συνηθισμένη του θέση, να πίνει τον καφέ του και να με περιμένει. Τείνει να δημιουργηθεί μια άτυπη συμφωνία ανάμεσά μας σχετικά με την ώρα του πρωϊνού καφέ. Αν κάποια μέρα αργήσω μερικά λεπτά ανησυχεί και σχεδόν με μαλώνει για την καθυστέρησή μου. Εξ άλλου ο καφές αυτός δεν διαφέρει και πολύ από "καφέ εργασίας", αφού κάθε πρωί είμαι γεμάτος ερωτηματικά για την πόλη, τα αξιοθέατα, τις ιδιαιτερότητες, τη γύρω περιοχή. Ο Κώστας, με την εμπειρία και τις γνώσεις του για το Γαλαξίδι, δίνει απαντήσεις και λύσεις σε οτιδήποτε με απασχολεί. Πάντα ο καφές συνοδεύεται με ένα πλουσιοπάροχο πρωϊνό, με έξοχες σπιτικές μαρμελάδες και βουτήματα, που παρασκευάζει η Κατερίνα η γυναίκα του, στο ζαχαροπλαστείο της "Κονάκι", το μοναδικό στο Γαλαξίδι. Η Άννα από την πλευρά της δεν παραλείπει να συμπληρώνει την γευσιγνωστική της ενημέρωση γύρω από τα παραδοσιακά γλυκά του Γαλαξιδιού, "αμυγδαλάκι", ρεβανί με ρύζι (!) και μια απίθανη ποικιλία άλλων παρασκευασμάτων ζαχαροπλαστικής της Κατερίνας.

Κι ενώ πίνουμε τον καφέ μας με την απολαυστική συντροφιά του Κώστα, ξυπνάει σιγά-σιγά το Γαλαξίδι. Οι πρώτοι ερασιτέχνες ψαράδες ξετυλίζουν τα καλάμια τους στην ακτή της Πέρα Πάντας, ενώ ένας ηλικιωμένος ψαράς τακτοποιεί τα δίχτυα στο βαρκάκι του. Νοικοκυρές πηγαίνονται με ψώνια, ανοίγουν ένα-ένα κι αποκοινών ζωή και τ' άλλα μαγαζιά της παραλίας. Πυκνώνουν τ' αυτοκίνητα, πολλά απ' αυτά είναι ξένα. Δεν λείπουν κι οι πρωϊνοί κολυμβητές. Με τις πετσέτες τους στο χέρι φτάνουν σε μερικά λεπτά στην αντικρινή ακτή, την Πέρα Πάντα, και με τις βουτιές τους αναστατώνουν τα ήρεμα και πεντακάθαρα νερά του λιμανιού. Άλλοι κατευθύνονται λίγο πιο πέρα, στο "Κεντρί". Βολεύουν τα πράγματά τους κάτω απ' την παχιά σκιά των πεύκων και χαίρονται ως το μεσημέρι την όμορφη θάλασσα.

Είν' αξέχαστες τούτες οι πρώτες πρωϊνές ώρες στο Γαλαξίδι. Έχουμε την άνεση να κροφοκοιτάξουμε την πόλη στο ξύπνημά της, να νιώσουμε τους ρυθμούς της. Καμιά βιασύνη πουθενά, κανένας εννευρισμός, πρόσωπα πρόοχα ολούθε, ευχάριστοι κουβέντες και πειράγματα, η παράδοση της ευγενικής πολιτείας συνεχίζεται ως τις μέρες μας.

Κάποια στιγμή προβάλλει από μακριά η Ροδούλα Σταθάκη, ο ακούρατος συνοδός και ξεναγός μας. Εδώ τελειώνουν οι..... διακοπές μας. Καντοίνια και γραφικές διαδρομές, ανηφόρες και κατηφόρες, περφη-

φανα καπετανόσπιτα, εκκλησίες και μουσεία, χρονολογίες του περασμένου αιώνα χαραγμένες στην πέτρα ή στο ξύλο, εσωτερικά κι εξωτερικά σπιτιών, εδώ μια πόρτα ξύλινη, παλιά, πιο πέρα ένα μπαλκόνι με υπέροχη σιδεριά, απομεινάρια θαυμαστά του αρχαίου τεύχους, γραφικά κουτουκάκια και μπαράκια κατά μήκος της παραλίας, ένα μικρό βιβλιοπωλείο υψηλού επιπέδου, μ' έναν πραγματικό θησαυρό γνώσης στα ράφια του, ένα εργαστήριο ντόπιας αγγειοπλαστικής με υπέροχα εκθέματα. Κι ανάμεσα σ' όλες αυτές τις ατέλειωτες περιπλανήσεις στο παλιό και σύγχρονο Γαλαξίδι η Ροδούλα βρίσκει την ευκαιρία να μας μεταδίδει γλαφυρά και με σαφήνεια, ένα μέρος από τις απέραντες γνώσεις της για την ιστορία, την παράδοση, την ταυτότητα αυτής της πόλης.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΦΗΜΟ ΤΕΜΠΛΟ ΤΟΥ.

Ναυτική κατ' εξοχήν πολιτεία το Γαλαξίδι, δεν θα μπορούσε να μην τιμήσει τον Αγ. Νικόλα, τον προστάτη των θαλασσινών, μ' έναν μεγαλόπρεπο ναό και μάλιστα στον ψηλότερο λόφο της πολιτείας, που δεσπόζει από παντού. Ο πρώτος βυζαντινός ναός στο όνομα του Αγίου Νικολάου πρέπει να χτίσθηκε σ' αυτή τη θέση τον 7ο αιώνα ή και μεταγενέστερα αφού, (σύμφωνα με τον Αναστάσιο Σκιαδά), η ανέγερση στον Ελληνικό χώρο ναών προς τιμήν του Αγίου Νικολάου άρχισε μετά τον 6ο αιώνα. Μέχρι τα τέλη του 18ου αιώνα οι περιορισμοί της Τουρκοκρατίας δεν επέτρεπαν το χτίσιμο μεγάλων ναών. Γύρω στα 1800, μετά την παραχώρηση κάποιων προνομίων, οι Γαλαξιδιώτες πληρώνουν 5000 γρόσια στον Αλή Πασά των Ιωαννίνων και παίρνουν την άδεια να χτίσουν νέο μεγάλο ναό στη μνήμη του Αγίου Νικολάου. Πριν τον ολοκληρώσουν ξεσπά η Επανάσταση του 1821 με συνέπεια τις δύο μεγάλες καταστροφές του Γαλαξιδιού το 1821 και το 1825. Όμως η εκκλησία, όπως γράφει η Εύα Βλάμη: *"ορθώθηκε στη συμφωρά δίχως να γκρεμιστεί μήτε λιθάρι, δίχως στους τοίχους της ν' ανοίξει ένα ράγισμα. Μονάχα από την κάπνα βγήκε μαιρισμένη"*.

Μετά το 1830 οι Γαλαξιδιώτες άρχισαν ν' ανακαινίζουν την εκκλησία τους και να την πλουτίζουν με μεγάλης αξίας δώρα. Ήταν όμως φανερό, ότι οι διαστάσεις αυτού του ναού ήταν πολύ μικρές για να στεγάσουν την αγάπη των Γαλαξιδιωτών προς τον προστάτη τους Άγιο. Έτσι στις 4 Μαρτίου 1869 το Δημοτικό Συμβούλιο παίρνει την απόφαση ν' ανεγείρει νέο μεγάλο ναό. Οι καταστροφικοί

Το ολόγιωμο φεγγάρι στεφανώνει τον
επιβητικό τρούλο του Αγίου Νικολάου, στο
πιο ψηλό σημείο του Γαλαξιδιού.

όμως σεισμοί του 1870-72 ανέβαλαν τις εργασίες ανέγερσης.

Η 12η Οκτωβρίου 1896 είναι ημερομηνία καθοριστική για το μέλλον του ναού. Το Δημοτικό Συμβούλιο παίρνει την απόφαση να κτισθεί ο νέος ναός του Αγ. Νικολάου. Τη φορά όμως αυτή η τύχη του ναού συνδέεται μ' ένα όνομα θρυλικό, τον Δήμαρχο **Κωνσταντίνο Παπαπέτρο**. Ήταν ο άνθρωπος, που ξεκινώντας ως караβοκύρης πολλών караβιών, εξελέχθηκε στον κορυφαίο ναυπηγό του Γαλαξειδιού. Ο Παπαπέτρος που πήρε πολλά βραβεία για την ναυπηγική του τέχνη, συνδύαζε την πρακτική ικανότητα με την θεωρητική γνώση και εκλέχθηκε τρεις φορές Δήμαρχος Γαλαξειδιού, από το 1892 μέχρι το 1903. Με τις δικές του εντολές και επίβλεψη χτίστηκε ο ναός, προκαλώντας τον θαυμασμό ακόμα και ξένων αρχιτεκτόνων. Γράφει χαρακτηριστικά η Εύα Βλάμη: "*Ο Δήμαρχος ο Παπαπέτρος μόλις κατέβηκε απ' τα σκάρα και τους ταρσανάδες του Γαλαξειδιού, ανέβηκε στις σκαλωσιές του Αγ-Νικόλα. Αυγή-αυγή, πριν καλοφέξει, ξεπετιότανε κι έτρεχε στο γιαπί να ορμηνέει την εργατιά, γιατί η εκκλησιά του Αγ-Νικόλα χτίστηκε δίχως να φέρουνε σπονδαγμένο από την Αθήνα. Ο μαστρο-Κωσταντής γίνηκε αρχιμάστορας κι η εκκλησιά πέρασε απ' το νου του σκέδια των караβιών που σκάρωνε άλλοτε. Το φέρομο του μαστρο-Κωσταντή δείχνει τον άνθρωπο που άθελά του ξεμακραίνει από το καθημερινό και φτάνει σ' ό,τι άξιο κι αφηλό μπορεί ψυχή ανθρώπου κάποτε να ποθήσει. Σιγά-σιγά ξεπέρασε καθένα του ιδανικό, πρώτα της ναυτοσύνης, ύστερα του δημιουργού, για ν' ακουμπήσει τέλος την ψυχή του μέσα στην εκκλησιά, που μόνος του τη φαντάστηκε δίχως να καλοβλέπει - γιατί στα στεγνά του έχασε το φως του- κι έδωσε στη φαντασία του ψυχή και στέριωσε ψαχουλεύτά το όνειρό του".*

Ο Ναός του Αγίου Νικολάου είναι βυζαντινού ρυθμού, τρίκλιτος, με δυο καμπαναριά και τρούλο. Οι διαστάσεις του είναι επιβλητικές, με μέγιστο μήκος 35 μ. και πλάτος 21 μέτρα. Στο ομώνυμο βιβλίο του για τον Ναό ο Αν. Σκιαδάς περιγράφει με γλαφυρές λεπτομέρειες τα επι μέρους τμήματα του ναού, τις αγιορίτικες εικόνες, τη διακόσμηση, τις πολύτιμες δωρεές των Γαλαξειδιωτών. Το καύχημα όμως του ναού, φημισμένο σ' όλη την Ελλάδα, παραμένει το τέμπλο του, που είναι το ωραιότερο και ίσως κορυφαίο δείγμα της ώριμης πλα εκκλησιαστικής ξυλογλυπτικής τέχνης του 19ου αιώνα στον ελληνικό χώρο. Το ξύλινο αυτό εικονοστάσι, που όμοιό του έχει μόνο το μοναστήρι του προφήτη Ηλία στην Αμφισσα, δείχνει την αρχοντιά της παλιάς ναυτικής

πολιτείας και χαρακτηρίζει την εποχή που οι Γαλαξειδιώτες, παράλληλα με την επίδοσή τους στη ναυτική και ναυπηγική τέχνη, κοσμούσαν την πατρίδα τους με έργα τέχνης και πολιτισμού.

Ελάχιστες πληροφορίες έχουμε για τον κατασκευαστή του περίφημου αυτού τέμπλου. Γράφει η Εύα Βλάμη στο βιβλίο της: "*Τότες μαθεύτηκε στην πολιτεία, πως στην Ηπειρο ζούσε ένας ξακουσμένος σκαλιστής. Στείλαν αμέσως ένα καράβι να τον φέρει. Κι έτσι έφτασε ένα πρωινό στο Γαλαξειδί, είδε το σκέδιο της εκκλησιάς ο μαστρο-Νικόλας-ετούτο λένε πώς ήτανε το όνομα του, γιατί στα σίγουρα τίποτα δεν έχει σωθεί γι' αυτόν- κι είπε να του φέρον καρδιά ένα φόρτωμα. Τότε, έγινε, κι αρχήθηκε δουλειά. Από το χάρωμα του Θεού ισάμε να σκοτεινιάσει πελεκούσε σκυμμένος το ξύλο. Μετά από δέκα ολάκαιρα χρόνια, το έργο του ήτανε τελειωμένο".*

Το τέμπλο πρέπει να κατασκευάστηκε κατά την δεκαετία 1840-1850. Κατά τον ερευνητή της χριστιανικής τέχνης Γ. Λαμπάκη, που επισκέφθηκε το 1898 το Γαλαξίδι, το τέμπλο είναι έργο του αυτού τεχνίτου Αναστασίου Ηπειρώτου, που κατασκεύασε και το εικονοστάσι του ναού της Μονής του Προφήτη Ηλία στην Αμφισσα. Επίσης κατά την άποψη δύο αξιόλογων μελετητών της λαϊκής μας ξυλογλυπτικής τέχνης, του Κίτσου Μακρή και του Γιώργου Πλατάρη, το τέμπλο είναι έργο του φημισμένου Μετσοβίτη ξυλογλύπη Αναστάσιου Μόσχου.

Οι τελευταίες μορφές, οι τελευταίες παραστάσεις του τέμπλου περνούν από τα μάτια μας, μάς αφήνουν με ανάμεικτα συναισθήματα θαυμασμού και έντονης θρησκευτικότητας. Είναι εκπληκτικό, πόσο πολύ μπορεί να επηρεάσει την ψυχή του ανθρώπου ένα εμπνευσμένο έργο τέχνης. Εξω από την βαριά πόρτα του Αγίου Νικολάου ο μεσημεριανός καλοκαιριάτικος ήλιος του Γαλαξειδιού μας θαμπώνει τα μάτια. Δεν μπορεί όμως να ξεθωριάσει ούτε τις σεπτές μορφές του τέμπλου ούτε την απαράμιλλη τέχνη αυτού που τις δημιούργησε.

ΖΩΔΙΑΚΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΚΑΙ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΑ

Ενας συναρπαστικός όσο και παράξενος ζωγραφικός πίνακας κίνησε την προσοχή μας ανάμεσα στα εκθέματα και τα πορτραίτα των караβιών στο Ναυτικό Μουσείο του Γαλαξειδιού. Είχε πάνω του τη γοητευτική σφραγίδα του χρόνου (20 Ιουλίου 1911), το όνομα του δημιουργού (Ηλίας Σ. Σκούρης), τα σύμβολα του ζωδιακού κύκλου, τις φάσεις

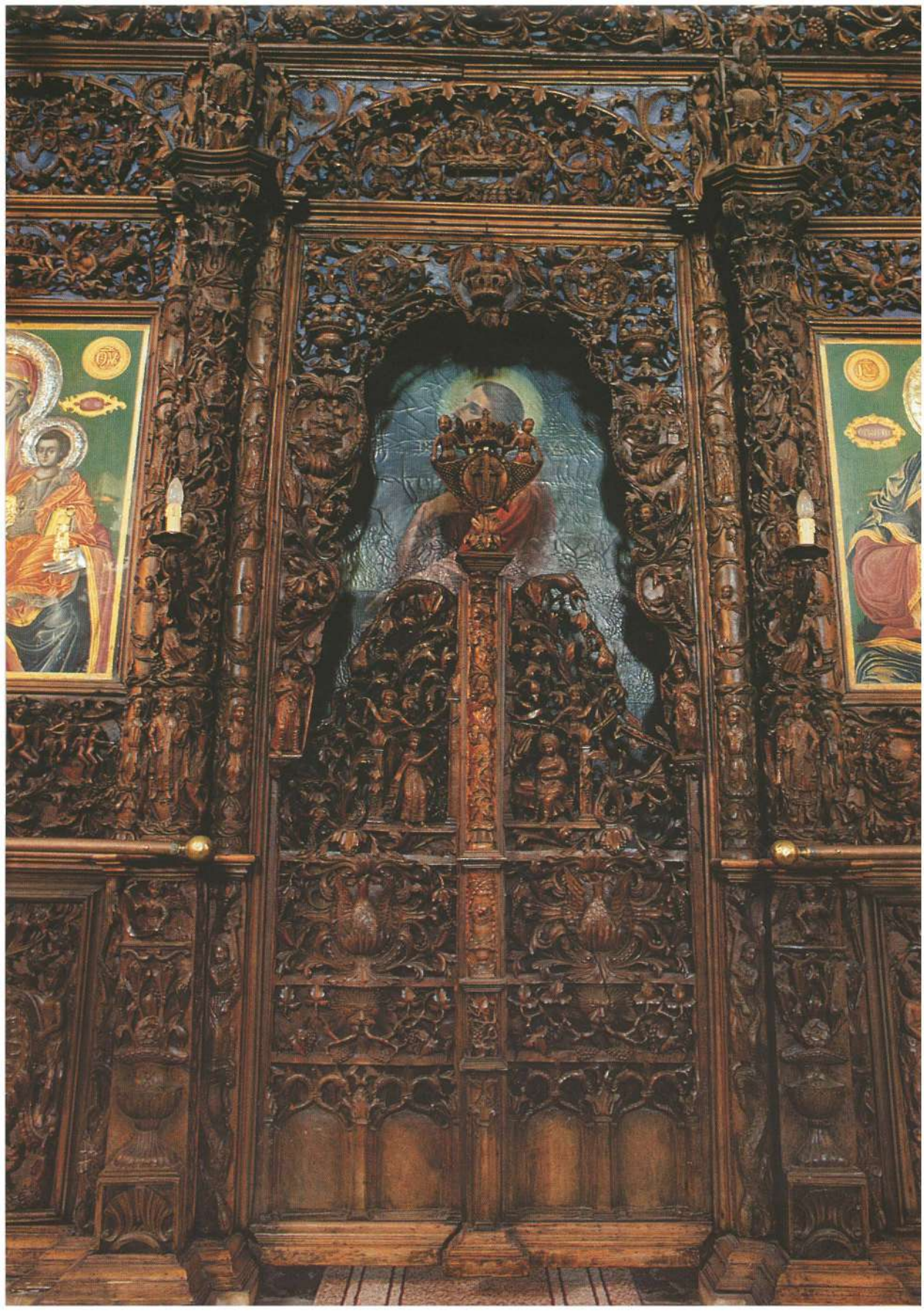

Κάτω από την εικόνα του Αγίου Νικολάου η σύνθεση αυτή έχει για θέμα το θαύμα του Αγίου που έσωσε τρεις άνδρες, όταν συκοφαντήθηκαν και επρόκειτο να θανατωθούν άδικα. Ο Άγιος ντυμένος τα αρχιερατικά του άμφια αρπάζει με θυμό την ράμα του γυμνωμένου σπαθιού, που είχε κιάλας σηκώσει πάνω από τα κεφάλια των αθών ο δήμιος

Δεξιά, κάτω από την εικόνα της Παναγίας, παρίσταται η "Εκδίωξη των Πρωτοπλάστων" από τον Παράδεισο. Προηγείται ο Αδάμ με σκεπασμένο το πρόσωπο και ακολουθεί η Εύα, γυμνοί και οι δύο. Η παράσταση συμπληρώνεται με Αγγελο, που τους εκδιώκει κρατώντας την ρομφαία.

Στον "Αποκεφαλισμό του Ιωάννη του Προδρόμου", ο δήμιος με ανέκφραστο πρόσωπο, κρατάει στο ένα χέρι, το σπαθί και με το άλλο παραδίδει την "απομηθείσαν κεφαλήν" του Προδρόμου στην Ηρωδιάδα, που φέρει βασιλικό διάδημα και κρατάει το πινάκιο. Πίσω διακρίνεται η φυλακή με το καγκελόφρακτο.

Δουλεμένο επι 10 χρόνια σε ξύλο καρυδιάς, το περίφημο τέμπλο του Αγίου Νικολάου, εντυπωσιάζει με την εξαιρετική του τέχνη και την βαθιά θρησκευτικότητα και γνώσεις του τεχνίτη του. Πάνω από την Ωραία Πύλη, διακρίνεται η σύνθεση του Μυστικού Δείπνου.

της Σελήνης και κάποιες επεξηγήσεις, που ελάχιστα όμως ικανοποιούσαν την περιέργειά μας. Η Ροδούλα Σταθάκη δήλωσε, πώς η απάντηση στα ερωτηματικά μας βρισκόταν στο πέτρινο δάπεδο της εκκλησίας της Αγίας Παρασκευής.

Το ίδιο βράδυ στο βιβλίο της Εύας Βλάμη διάβαζα τα εξής καταπληκτικά: "Η πώς να μη θυμηθώ το Σκούρη, τον καπετάν-Λιά, που αφήνοντας τη θάλασσα ξεκίνησε γι' άλλα ταξίδια; Ψηλός, ξερακιανός, φαρδομούστακος, αμίλητος, αγέλαστος, παραδομένος στους συλλογισμούς του, έλυνε κάθε πρωί τη βάρκα του, νοικοκύρευε μέσα το ιγγλέζικο ρολόι, τον εξάντα και τα άλλα τα αστρικά του σύνεργα και κινούσε για την Αηγιφιά, το νησάκι. Οι συντοπίτες τον δεν απορούσαν, γιατί όλοι το ξέρανε πώς το νωαλό του Λιά του Σκούρη ήτανε κορντισιμένο στους αριθμούς. Έλαμνε αγάλι-αγάλι κι έφτανε στο νησόπουλο με δροσσαγερισμένη την καρδιά απ' το μαϊστραλάκι. Έδενε τη βάρκα, έβγαζε τα σύνεργα, κι εδώ, που τίποτα δεν τον κοβε την όψη του ουρανού, τάστηνε κι αρχινούσε τους λογαριασμούς, όσο να δει τον ήλιο να μεσουρανίζει. Ποτέ, κανένας συντοπίτης δεν του τάραζε τις ώρες αυτές, ακόμα και τα ψαράδικα περνούσαν ανοιχτά, μην κόψουν τον καπετάν-Λιά, που πρόσμενε νάρθει το μεσημέρι να κατεβάσει τον ήλιο. Απομεσήμερα τον βλέπανε που γύριζε για να κλειστεί, ίσαμε το άλλο πρωί, και πάλι μέσα σ' αρχοντικό του. Σπούδαζε έτσι ολομόναχος, για καιρό, τα μυστικά του ήλιου και του ουρανού, ώσπου μια μέρα δεν τον είδανε πια με την ανατολή να λύνει από το μουράγιο τη βάρκα του, μόνο να τραβάει κατά την Αγιά-Παρασκευή, την εκκλησία. Με το χαρτί, πούχε στορισμένο πάνω του το ζωνάρι με τα ζώδια του ουρανού, στο χέρι του, μελετούσε τώρα το πλακόστρωτο, ζυγιάζοντας το σχέδιο που και πως θα το ρίξει.

Από την άλλη κιόλας μέρα αρχίνησε μονάχος τον το πετροπελέκι. Αντιβούιζε η μεγάλη εκκλησιά το καλομετρημένο χτύπημα του σφυριού στο σκαρπέλο πάνω στο πλακόστρωτο, απ' το πρωί ίσαμε τα καθίσματα του ήλιου. Δεν ήταν μικρή δουλειά να πελεκήσει κάτω στην πετρόπλακα της εκκλησίας τις συνα-

στεριές του Ζωδιακού σε μισοστρόγγυλη σειρά, τη μια ξοπίσω από την άλλη, με τόνομα και τις κονκίδες που σηματοδούν τις μέρες του κάθε μήνα. Από ένα φεγγίτη που χε ανοίξει στη σκεπή, η ηλιοβολή το καταμεσήμερο καρφωνόταν στο ζώδιο που πρεπε, δείχνοντας έτσι την εποχή, το μήνα και τη μέρα, Και σήμερα, σαν θα βρεθείς στην πολιτεία του Γαλαξειδιού περαστικός, ανηφόρισε για την Αγιά- Παρασκευή και κοίτα το πλακόστρωτό της. Θα δεις μπροστά σου πετροπελεκημένο τον ουρανό, όπου ο παλιός καρβονύρης γύρισε πλώρη και ξανοίχτηκε, με τσούρμο του τα ζώδια τα αστρικά, σαν απόσωσε πια τα θαλασσινά του ταξίδια".

Η διήγησή της Βλάμη μεγάλωσε το μυστήριο, έβαλε φωτιές στην περιέργειά μας. Πρωί-πρωί την άλλη μέρα, η Ροδούλα Σταθάκη δεν εκπλήσσεται καθόλου, όταν την παρακαλούμε να βρει τον επίτροπο της Αγίας Παρασκευής, να μας ανοίξει την εκκλησία. Δεν αρχει να τον εντοπίσει και, λίγο πριν από τις έντεκα, πρόθυμα ο Μανόλης μάς ανοίγει την πόρτα της Αγίας Παρασκευής. Από τις πρώτες στιγμές εντοπίζουμε, μέσα στην κορνίζα του, έναν δεύτερο πίνακα του Σκούρη, όμοιο μ' αυτόν του Ναυτικού Μουσείου, αλλά με ημερομηνία 20 Μαΐου 1911. Κάτω στα πόδια μας, στο πλακόστρωτο της εκκλησίας, αρχίζει να διακρίνεται, αγνά στην αρχή εξαιτίας του μισόφωτου και πιο καθαρά αργότερα, η περίφημη χάραξη του ζωδιακού κύκλου από τον καπετάν Ηλία Σκούρη.

Γονατίζω στις πλάκες της εκκλησίας και αρχίζω να ψηλαφώ με τις άκρες των δαχτύλων μου την καμπύλη γραμμή του ζωδιακού κύκλου, τις βαθιές κονκίδες που παριστάνουν τις μέρες του μήνα, τα όμορφα περιγράμματα των ζωδίων. Βρίσκω χαραγμένους με καλλιτεχνικά γράμματα τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο. Η καμπύλη του ζωδιακού συνεχίζεται στο κέντρο της εκκλησίας, κάτω από καρέκλες και έπιπλα, σε μια απόσταση τουλάχιστον 10-12 μέτρων. Και πάντα πάνω στη γραμμή, διακρίνονται καθαρά οι μικρές βαθιές κονκίδες, μία για κάθε μέρα του χρόνου. Βρίσκουμε πολύ εύκολα το στίγμα μας. Αφού σήμερα είναι 5 Αυγούστου, το στίγμα μας συμπίπτει με την Πέμπτη κονκίδα που είναι χαραγμένη στην καμπύλη του μηνός Αυγούστου.

Το αμέσως σημαντικότερο στοιχείο που πρέπει να εντοπίσουμε είναι η μικρή τρύπα της οροφής, απ' όπου διεισδύει μέσα στην εκκλησία η φωτεινή δέσμη του ήλιου. Δεν αργούμε να την ανακαλύψουμε ψηλά και αριστερά πάνω από την είσοδο, σαν ένα μικρό φωτεινό σημάδακι. Ψάχνοντας στο

δάπεδο του ναού, πίσω από κάποιες καρέκλες, εντοπίζουμε στο πλακόστρωτο την αποτύπωση της δέσμης των ακτίνων, με την μορφή ενός φωτεινού κύκλου διαμέτρου τεσσάρων περίπου εκατοστών. Εκείνη ακριβώς τη στιγμή αρχίζει και η λαχτάρα της αναμονής. Το φωτεινό σημείο της δέσμης που έχουμε εντοπίσει στο δάπεδο απέχει τουλάχιστον 4 μέτρα από το στίγμα μας. Αραγε η τροχιά που θα ακολουθήσει την επόμενη ώρα θα περάσει πάνω από την πέμπτη κουκίδα του Αυγούστου; Είναι ένα συναρπαστικό και προς το παρόν αναπάντητο ερώτημα.

Η Ροδούλα, η Άννα, ο επίτροπος κι εγώ, αρχίζουμε να κάνουμε υπολογισμούς και προβλέψεις, να παρακολουθούμε την σταθερή κίνηση του φωτεινού στρογγυλού σημείου στο δάπεδο. Κάποια στιγμή μάς φαίνεται πως λοξοδρομεί, πως παρεκλίνει από την πορεία του, κάποιοι αμφιβάλλουν για την ακρίβεια του ραντεβού του, είναι δυνατόν να έκανε λάθος ο Σκούρτης; Περνάει η ώρα, το φωτεινό σημείο στις πλάκες της εκκλησίας συνεχίζει την απρόσκοπτη πορεία του, τέσσερις άνθρωποι σκυμμένοι μέσα στο μισοσκόταδο το παρακολουθούμε. Λίγη ώρα αργότερα, στις 13.40 ακριβώς, στις 5 Αυγούστου 1999, το κέντρο της φωτεινής δέσμης τέμνει μπροστά στα έκπληκτα μάτια μας την καμπύλη του Αυγούστου, περνάει για μερικά δευτερόλεπτα ανάμεσα στην τέταρτη και πέμπτη κουκίδα και συνεχίζει αργά την πορεία του. Μετά από 90 χρόνια, με απόκλιση μόνον ενός εκατοστού, ο φωτεινός κύκλος του ήλιου ήταν συνεπής στο ραντεβού του με την κουκίδα του καπταν-Σκούρτη.

ΣΤΟΥΣ ΛΟΦΟΥΣ ΤΟΥ ΓΑΛΑΞΙΔΙΟΥ

Όσο όμορφο κι αρχοντικό είναι το Γαλαξίδι περπατώντας το, άλλο τόσο γραφικό και συναρπαστικό φαίνεται από ψηλά, από τους λόφους του. Κι είναι αυτή ακριβώς η απόσταση, που, φιλτράροντας σφρά τις λεπτομέρειες, απαλύνει τις όποιες μικροατέλειες των ανθρώπινων παρεμβάσεων κι έτσι αποκαλύπτει στα μάτια του μακρινού παρατηρητή ένα Γαλαξίδι υπέροχο, ονειρικό. Σκαρφαλωμένο με χάρη στα χαμηλά του λοφάρια, με σπίτια μικρά, στα ανθρώπινα μέτρα, κόκκινες σκεπές που χαμηλώνουν ως τις γαλάζιες ακτές, το Γαλαξίδι είναι αρμονικά δεμένο με το περιβάλλον, χωρίς τις ακαλαίσθητες εξάρσεις, σε ύψος και σε όγκο, των σύγχρονων οικισμών.

Εκτός όμως από την εξάισια θέα και την ψυχική γαλήνη που χαρίζουν οι λόφοι του Γαλαξιδιού, κρύβουν και μερικά μυστικά,

κάποιες ανθρώπινες δραστηριότητες, που ξεφεύγουν από οτιδήποτε συμβατικό και συνηθισμένο. Πιστεύουμε, πως αξίζει να περιπλανηθείτε για λίγο μαζί μας έξω από το Γαλαξίδι και να πάρετε μια μικρή γεύση από κάποιες καταστάσεις, που πολύ δύσκολα θα συναντήσετε ξεφυλλίζοντας τουριστικούς οδηγούς.

Η Ροδούλα Σταθάκη, μόνιμη και πολύτιμη οδηγός στις μετακινήσεις μας, αναγγέλλει ένα πρωινό: “Σήμερα θα κινηθούμε λίγο έξω από τα στενά όρια της πόλης. Υπάρχουν κάποιες εκπλήξεις που μας περιμένουν”.

Παίρνουμε έναν χωματόδρομο και ανηφορίζουμε για μερικά λεπτά βορειοδυτικά της πόλης. Μετά από δύο περίπου χιλιόμετρα βρισκόμαστε στους πρόποδες δύο κακοτράχαλων λόφων, με απότομες ασβεστολιθικές πλαγιές και χαμηλούς θάμνους. Μέσα σ' αυτό το σεληνιακό τοπίο, που οι ακτίνες του ήλιου μοιάζουν εχθρικές, ξεπροβάλλουν σχεδόν από το πουθενά, μερικά μορφοποιημένα σπιτάκια, ανάμεσα σε νεαρά ακόμα δέντρα, μικρούς λαχανόκηπους και λουλούδια.

-Αυτή είναι η “Εστία Άγιος Νικόλαος”, μας εξηγεί η Ροδούλα, ένα Κοινωνικός Ίδρυμα βαθειά ανθρώπινο, όσο και πρωτοποριακό. Λίγα λεπτά αργότερα πίνουμε τον καφέ που μας προσφέρουν οι υπεύθυνοι του Ίδρυματος, ενώ μας περιστοιχίζουν οι καλοκάγαθες φυσιγνωμίες μερικών ατόμων με νοητική υστέρηση. Είναι αυτά τα 12 άτομα, που μοιρασμένα σε δυο οικογένειες, κατοικούν μαζί με 8 εσωτερικούς συνεργάτες στις δυο μονοκατοικίες του ιδρύματος. Τα άτομα αυτά με ειδικές ανάγκες βρίσκουν εδώ στοργή και φροντίδα από ειδικούς συνεργάτες, γιατρούς, ψυχολόγους, νοσηλευτές. Με την επίβλεψη ειδικών γεμίζουν τις ώρες τους με καθημερινή απασχόληση στο άρτι επαγγελματικό ξυλουργείο, στο εργαστήριο κεραμικής, ζωγραφίζουν, καλλιεργούν με βιολογικές καλλιέργειες τον λαχανόκηπο των 2,4 στρεμμάτων. Τα απογεύματα χορεύουν, τραγουδούν, παίζουν μουσική, κάνουν γυμναστική και περιπάτους και το καλοκαίρι κολυμπούν στις ακτές του Γαλαξιδιού. Όλα αυτά που τους στέρησε η μητέρα φύση, φροντίζουν να αναπληρώνουν με τον καλύτερο τρόπο οι συνεργάτες του Ίδρυματος. Η Εστία Άγιος Νικόλαος στο Γαλαξίδι ξεκίνησε επίσημα τη λειτουργία της στις 30 Ιουλίου 1995. Ιδρυτές από τον Μάιο του 1992 είναι οι Doris και Kurt Eisenmeier, χημικός και αρχιτέκτων αντίστοιχα, που εδώ και τριάντα χρόνια εγκατέλειψαν τις απασχολήσεις τους και αφιέρωσαν τη ζωή τους στην βοήθεια των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Η αρχική όμως ιδέα δημιουργίας

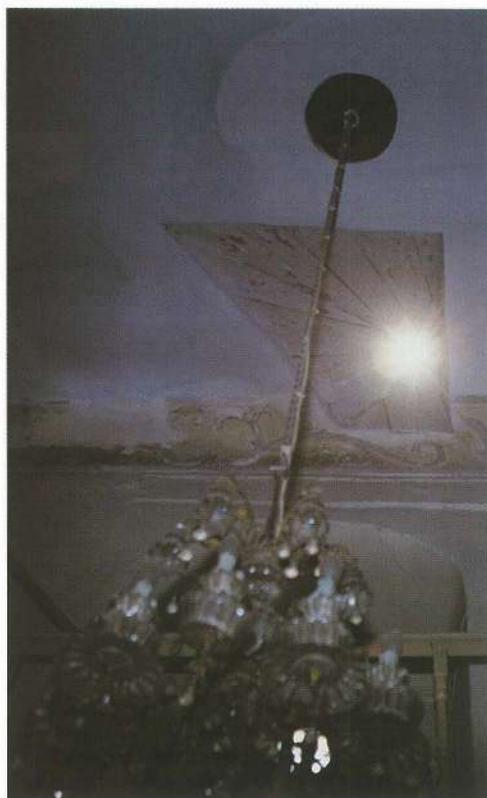

Ένα τμήμα του ζωδιακού κύκλου, που με θαυμαστή υπομονή και μαθηματική ακρίβεια, χάραξε στο πηλακόστρωτο δάπεδο της Αγίας Παρασκευής ο καπετάν-Σκούρτης.

Εισδύοντας από ένα μικρό στρογγυλό άνοιγμα στην οροφή της Αγίας Παρασκευής, ο ήλιος συναντά μια συγκεκριμένη ώρα της ημέρας με θαυμαστή ακρίβεια τις αποτυπώσεις του ζωδιακού κύκλου του καπετάν-Σκούρτη, στο πηλακόστρωτο δάπεδο της εκκλησίας.

τέτοιων ιδρυμάτων είναι πιο παλιά. Ξεκίνησε από το 1939 στο Camphill της Σκωτίας από τον Αυστριακό γιατρό Dr Karl Koenig. Σήμερα, μετά από 60 χρόνια, λειτουργούν σ' όλο τον κόσμο 400 τέτοιες κοινότητες, που φέρουν την ονομασία Camphill Communities και καταδεικνύουν, ότι πρόκειται για μια εξαιρετική πρόταση εκπαίδευσης, περίθαλψης και επιμέλειας των με ειδικές ανάγκες ατόμων.

Η "Εστία Άγιος Νικόλαος" του Γαλαξιδιού στηρίζει την ύπαρξή της σε μεγάλο βαθμό στην προσφορά εθελοντικής εργασίας, σε κάποιες εισφορές ασφαλιστικών ταμείων και σε δωρεές. Είναι βέβαιο, πως για την ενίσχυ-

ση του τόσο σημαντικού αυτού έργου, κάθε προσφορά των αναγνωστών και συνδρομητών του περιοδικού μας, θα ήταν ευπρόσδεκτη.

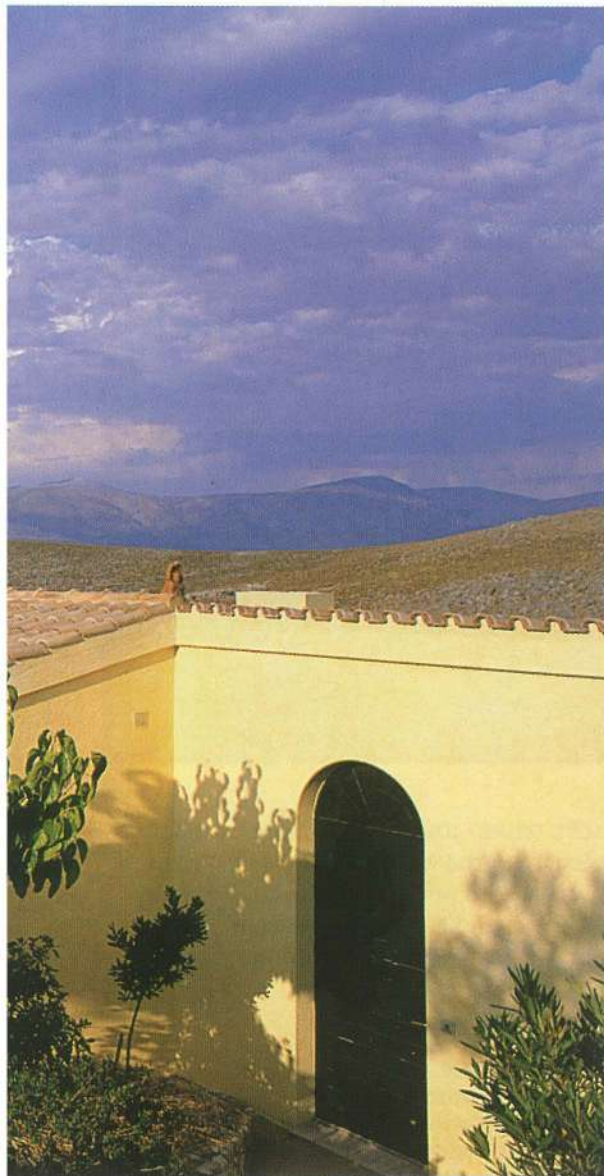
Ο τραπεζικός λογαριασμός της Εστίας Αγίου Νικολάου είναι: ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ /358/29610597 και η Διεύθυνση: Γαλαξίδι 33052 c/o ELSA WOHLWEND, τηλ. 0265-41989.

Εγκαταλείπουμε τους συμπαθέστατους κατοίκους της Εστίας και τους άξιους συνεργάτες τους με θαυμασμό για το έξοχο κοινωνικό έργο που παράγεται. Η μέρα όμως δεν είχε

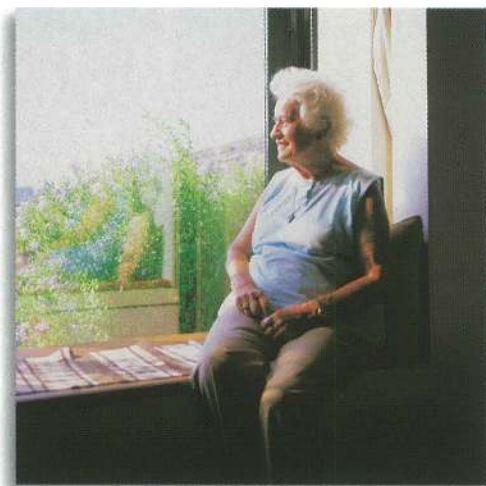
τελειώσει ακόμη. Η Ροδούλα Σταθάκη-Κούμαρη οδηγεί για άλλη μια φορά τα βήματά μας ελάχιστα έξω από το Γαλαξίδι, στην κατεύθυνση της Ναυπάκτου.

“Εδώ θα γνωρίσετε μια άλλη Κούμαρη, την αδελφή μου Αριάδνη”, μας ανακοινώνει.

Μερικές εκατοντάδες μέτρα στενού χωματόδρομου μέσα από πυκνό ελαιώνα, μας οδηγούν σ’ ένα λοφίσκο. Το Γαλαξίδι κι η θάλασσα του Κορινθιακού είναι στα πόδια μας, στ’ ανατολικά ορθώνεται το συγκρότημα του Παρνασσού με τους Δελφούς. Ένα ελαφρύ αεράκι περνάει σαν ψίθυρος κάτω από τη

σιά των δέντρων και μας δροσίζει τα πρόσωπα. Η ομορφιά του τοπίου, η γαλήνη του χώρου, μας υποβάλλουν, διώχνουν κάθε ένταση από πάνω μας. Σ' αυτό το μαγευτικό περιβάλλον, ανάμεσα στα δέντρα και στα λουλούδια, προβάλλουν μερικά χαμηλά κτίσματα. Η χρήση της πέτρας και του ξύλου, οι μεγάλες φωτεινές επιφάνειες, η έξοχη αρχιτεκτονική, αποτελούν ένα θαυμαστό ανθρώπινο συμπλήρωμα στην αρμονία της φύσης. Η ωραιότερη όμως εικόνα εμφανίζεται στα μάτια μας μετά από μερικά δευτερόλεπτα. Στο άνοιγμα της πόρτας ξεπροβάλλει

Πάλληευκη και απαστράπτουσα φυσιογνωμία η Αριάδνη Κούμαρη, μας χαρίζει ηλιατί χαμόγελο αισιοδοξίας, χαράζει μέσα από τις πράξεις, τους στοχασμούς και την διδασκαλία της, έναν τρόπο ζωής που έχει την βάση του στην αυτογνωσία, στο περίφημο "Γνώθι σαυτόν"-

Στον μαγευτικό λοφίσκο της Αριάδνης, ο απογευματινός ήλιος σκορπίζει υπέροχο φως στα σπιτάκια-πουκαστήρια, στο Γαλαξίδι με τον κήπο του και στο βάθος στον Παρνασσό και στο Δεήφικό τοπίο.

μια σεβάσμα γυναικεία μορφή, που μας χαμογελάει. Ο χρόνος μοιάζει να μην έχει αγγίξει αυτή την γοητευτική, αρχοντική φυσιογνωμία. Είναι η **Αριάδνη Κούμαρη**. Οι δύο αδελφές αγκαλιάζονται με τρυφερότητα, σαν να βρέθηκαν μετά από πολύ καιρό. Ύστερα η Ροδούλα κάνει τις συστάσεις και όλοι μαζί περνάμε στο δροσερό και φωτεινότατο εσωτερικό. Η πρώτη αίσθηση είναι, ότι βρισκόμαστε ξαφνικά σε χώρο βιβλιοθήκης. Χιλιάδες βιβλία σε τέσσερις γλώσσες καταλαμβάνουν κάθε σημείο του τεράστιου σπιτιού. Ακόμη και στην κουζίνα έχουν δημιουργηθεί ειδικά ράφια, όχι για πιατικά αλλά για βιβλία. Κυριαρχούν τίτλοι φιλοσοφικοί, ιστορικοί, κοινωνιολογίας, δικαίου αλλά και πολλών άλλων επιστημών. Εκλεκτά κομμάτια της παγκόσμιας λογοτεχνίας, βιβλία ταξιδιωτικά, λεξικά, εγκυκλοπαίδειες, παλιές σπάνιες εκδόσεις. Ποια είναι όμως η Αριάδνη Κούμαρη;

Ένα τμήμα του θαυμαστού αρχιτεκτονήματος, που χρησιμοποιείται ως χώρος διαθέξεων και συζητήσεων. Η πελεκητή πέτρα, σε συνδυασμό με τον φυσικό φωτισμό, δημιουργούν την αίσθηση, ότι βρίσκεται κανείς σε αρχαίο οικοδόμημα.

Θα ήταν ίσως ουτοπικό να επιχειρήσω μέσα σε λίγες γραμμές να σκιαγραφήσω την συναρπαστική πορεία αυτής της προσωπικότητας. Αυτό πιθανώς θα ήταν έργο ενός εξέχοντος βιογράφου. Η Αριάδνη, θα λεγα επιγραμματικά, αφιέρωσε και εξακολούθει να αφιερώνει τη ζωή της στην αναζήτηση της γνώσης και στην μετάδοσή της στους συνανθρώπους της. Αυτή η συσσωρευμένη γνώση δεν είναι μόνο αποτέλεσμα λαμπρών σπουδών αλλά και μακρόχρονων εμπειριών και διαλογισμού. Αφού ταξίδεψε σ' όλη τη Γη και δίδαξε στα πέρατα της Οικουμένης, η Αριάδνη επέστρεψε στις πατρογονικές της εστίες, εδώ στο Γαλαξίδι. Πριν μερικά χρόνια δημιούργησε σ' αυτή την υπέροχη φύση το "Ίδρυμα "FIL D' ARIANE", για την εσωτερική ανάπτυξη του ανθρώπου. Είναι ένα πρωτοποριακό ίσως μοναδικό Κέντρο, για μικρές ομάδες ατόμων

Κάθε σημείο του χώρου διακρίνεται για την εξαιρετική του λιτότητα. Το φως εισέρχεται ανεμπόδιστα από παντού και σε συνδυασμό με την απουσία βαριάς επίπλωσης, δημιουργεί μια αίσθηση ελευθερίας και χαλάρωσης.

που επιθυμούν να συμβάλουν στην πνευματική τους ανάπτυξη με τον διάλογο και τη συζήτηση, καθώς και με διαλέξεις, συναυτίσεις εργασίας και σεμινάρια. **Ένα πραγματικό Κέντρο Φιλοσοφίας και Πολιτισμού.**

Η Αριάδνη μάς ξεναγεί στις εγκαταστάσεις της. Όμορφα χωμάτινα μονοπάτια μάς οδηγούν μέσα από δέντρα και λουλούδια στο Σεμιναριακό Κέντρο ένα πραγματικό αρχιτεκτονικό αριστούργημα. Λίγο πιο κάτω ξεπροβάλλουν μέσα στην βλάστηση τέσσερα μικρά ανεξάρτητα σπιτάκια. Τα σπιτάκια αυτά είναι κατασκευασμένα για να μπορούν να φιλοξενούν ένα μόνο επισκέπτη, που επιθυμεί για μερικές μέρες να μείνει μόνος, να ηρεμήσει, να σκεφθεί ή και να εργασθεί. Η λειτουργικότητα, η διακριτική πολυτέλεια και η φινέτσα αυτών των μικρών ιδιωτικών χώρων μας εντυπωσιάζουν. Υπάρχουν τα πάντα σε άρι-

στη ποιότητα υπάρχει ακόμη και κλειστό περιβάλλον με τραπέζι και κάθισμα, καθώς και τζάκι για τις κρύες μέρες και νύχτες του χειμώνα.

Μετά την πολύωρη περιπλάνησή μας σ' αυτούς τους εξαιρετικούς χώρους του Κέντρου, επιστρέφουμε στην απλότητα της φύσης. Κάποιες πέτρες ριζωμένες στο έδαφος, προσφέρουν την επιφάνειά τους, για να μας ξεκουράσουν. Μα πιο πολύ μας ξεκουράζει η γαλήνη του Γαλαξιδιώτικου δειλινού και η απαλή φωνή της Αριάδνης, πραγματικό βάλαμο στις ψυχές μας

Για περισσότερες πληροφορίες και κρατήσεις μπορεί κάποιος να απευθύνεται στην κα ΑΡΙΑΔΝΗ ΚΟΥΜΑΡΗ στο τηλέφωνο 0265-41086, FAX 0265-42266.

Από τους λόφους του Γαλαξιδιού δεν θα μπορούσαν όμως ν' απουσιάζουν και τα μνημεία της Ορθοδοξίας. Από την πρώτη κιόλας μέρα, τόσο ο Κώστας όσο κι η Ροδούλα, μας είχαν μιλήσει για την ιστορική σημασία της βυζαντινής Μονής της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος. Χτισμένη σε υψόμετρο 300 μέτρων στον δυτικό λόφο του Γαλαξιδιού, η Μονή προσφέρει αναμφισβήτητα στον επισκέπτη την θεα-

ματικότερη εικόνα της πόλης.

Ο δρόμος ξεκινάει ανηφορικός με μικρές ανωμαλίες στο οδόστρωμα. Πολύ γρήγορα όμως μεταβάλλεται σ' έναν θαυμάσιο ασφαλτοστρωμένο δρόμο, που περνάει ανάμεσα από οπωροφόρα δέντρα, μικρά αμπέλια και ελαιώνες. Η βλάστηση πυκνώνει, αρχίζουν τα πεύκα, σε κάθε στροφή το Γαλαξίδι απομακρύνεται, γίνεται όλο και περισσότερο γραφικό. Οι κόλποι, τα νησάκια και ανατολικά στο βάθος το περίγραμμα του "Γέροντα του Παρνασσού" διαγράφονται με μεγάλη ευκρίνεια. Σ' όλο τον νότιο ορίζοντα δεσπόζουν οι πανύψηλες οροσειρές της Πελοποννήσου. Είναι μια διαδρομή πέντε μόλις χιλιομέτρων, που χαρίζει θαυμάσιες εναλλασσόμενες εικόνες και μας υποχρεώνει πολύ συχνά να σταματάμε.

Ο ασφαλτοστρωμένος δρόμος καταλήγει έξω από τον περίβολο της Μονής. Αρκετοί επισκέπτες απολαμβάνουν τη γαλήνη του χώρου κάτω από την προστατευτική σιά των δέντρων. Εμφανίζεται η μοναχή Ισιδώρα, ακούραστη, δυναμική, χάρη στο δικό της προσωπικό ζήλο έχει ξαναπάρει πνοή τα τελευταία χρόνια η Μονή, με σοβαρές ανακαινίσεις στα

Με εκπληκτική χάρη, λειτουργικότητα και κορυφαίας ποιότητας υλικά, είναι εφοδιασμένα τα μικρά σπιτάκια-πουχαστήρια της Αριάδνης. Κάθε δυνατή λεπτομέρεια έχει προβλεφθεί, ώστε η διαμονή του επισκέπτη να είναι πραγματικά ξεχωριστή.

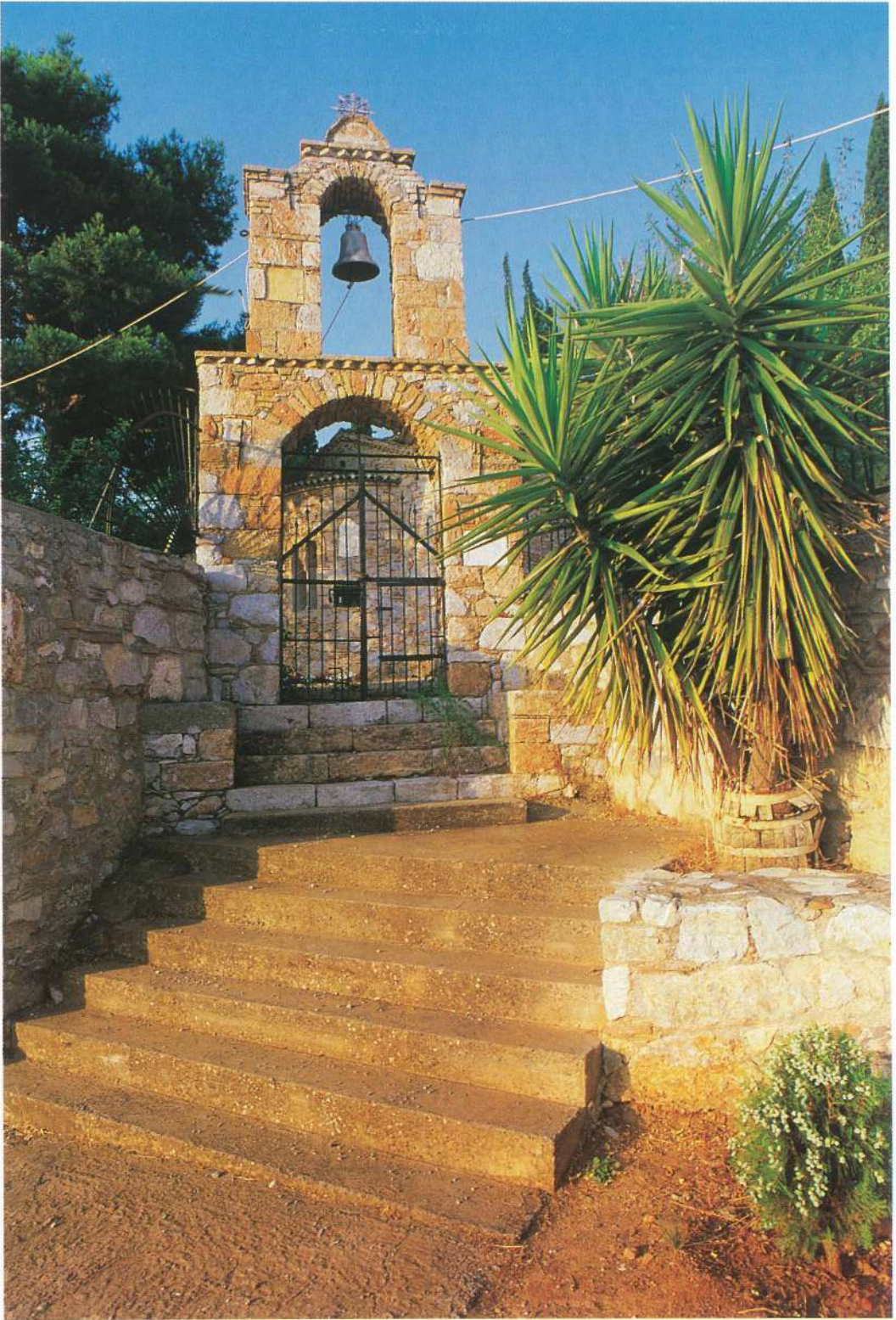
Ο αναστηλωμένος ναΐσκος της βυζαντινής Μονής της Μεταμόρφωσης του Σωτήρος Χριστού(1250), με το καμπαναριό που όμως έχει εμφανίσει κάποιες επικίνδυνες ρωγμές.

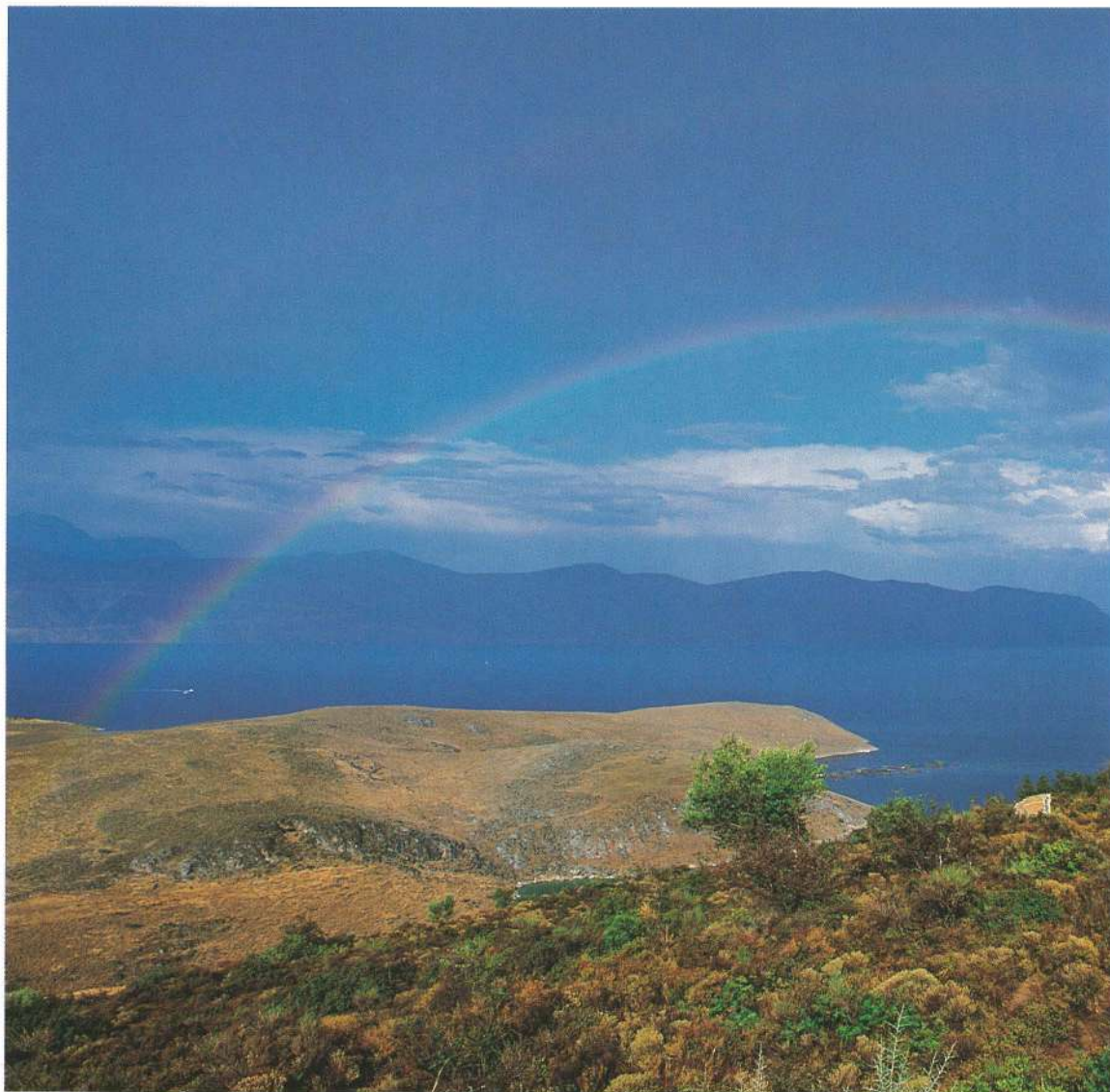
κελλά, στο αρχονταρίκι και στον περίβολο. Μας ξεναγεί στον μικρό σταυρεπίστεγο ναό, που έχει διαστάσεις 12Χ5 μ. και άντεξε, έστω και με σοβαρές απώλειες, στους σεισμούς, στις επιδρομές και στη φθορά του χρόνου πάνω από 700 χρόνια.

Πράγματι το ναΐδιο αυτό, που ήταν άλλοτε το καθολικό ενός ακμάζοντος μοναστηριού, χτίστηκε περί το 1250 από τον Δεσπότη της Ηπείρου Δούκα Μιχαήλ Β΄. Αγγελο Κομνηνό, ύστερα από προτροπή της γυναίκας του Οσίας Θεοδώρας. Μέχρι τον 16ο αιώνα το μοναστήρι βρισκόταν σε ακμή και κατοικείτο από μοναχούς. Στα τέλη του 17ου αιώνα το μοναστήρι εγκαταλείπεται και από τους τελευταίους μοναχούς και παρακμάζει. Στην επανάσταση του 1821 πρέπει να ήταν έρημο από μοναχούς, αφού πουθενά στις ιστορικές πηγές δεν αναφέρεται ως καταφύγιο κλεφτών ή αρματωλών ή και οπλαρχηγών, όπως γινόταν με όλα τα εν λειτουργία μοναστήρια της περιοχής (Σκιαδάς).

Δυο τρομεροί σεισμοί στον Κορινθιακό κόλπο το κατέστρεψαν σε μεγάλο βαθμό. Πρόκειται για τους σεισμούς της 20ης Οκτωβρίου 1756 και 26ης Δεκεμβρίου 1861. Τότε όμως, στις

αρχές Μαρτίου του 1864, ένα τυχαίο γεγονός έβγαλε το μοναστήρι από την αφάνεια. Ήταν τότε, που ο μεγάλος Γαλαξιδιώτης ιστοριοδίφης **Κωνσταντίνος Σάθας** ανακάλυψε ανάμεσα στα ερείπια της μονής το χειρόγραφο "Χρονικό του Γαλαξιδίου", γραμμένο στα 1703 από τον ιερομόναχο Ευθύμιο Πενταγώτη. Το πολύτιμο αυτό χειρόγραφο είναι ένα από τα σημαντικότερα μεταβυζαντινά κείμενα στην ελληνική ιστοριογραφική παράδοση. Καλύπτει χρονικά την περίοδο από τα τέλη του 10ου αιώνα με τις βουλγαρικές επιδρομές επι βασιλείας του Βασιλείου Β΄ του Βουλγαροκτόνου έως τις αρχές του 18ου αιώνα (1703) με την αφήγηση σημαντικών γεγονότων της β' περιόδου της Τουρκοκρατίας, σχετικά με το Γαλαξίδι και την γύρω περιοχή. Το μοναδικό χειρόγραφο του Χρονικού, πρωτοεκδόθηκε το 1865, ένα χρόνο μετά την ανακάλυψή του από τον Σάθα. Από τότε, και για πολλές δεκαετίες, πέρασε μια πραγματική "Οδύσσεια περιπετειών", εως ότου εντοπισθεί το 1979, στην συλλογή του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών. Τότε, και χάρη στις ενέργειες του Συνδέσμου Γαλαξιδιωτών, αποκτήθηκε το ιστορικό αυτό χειρό-

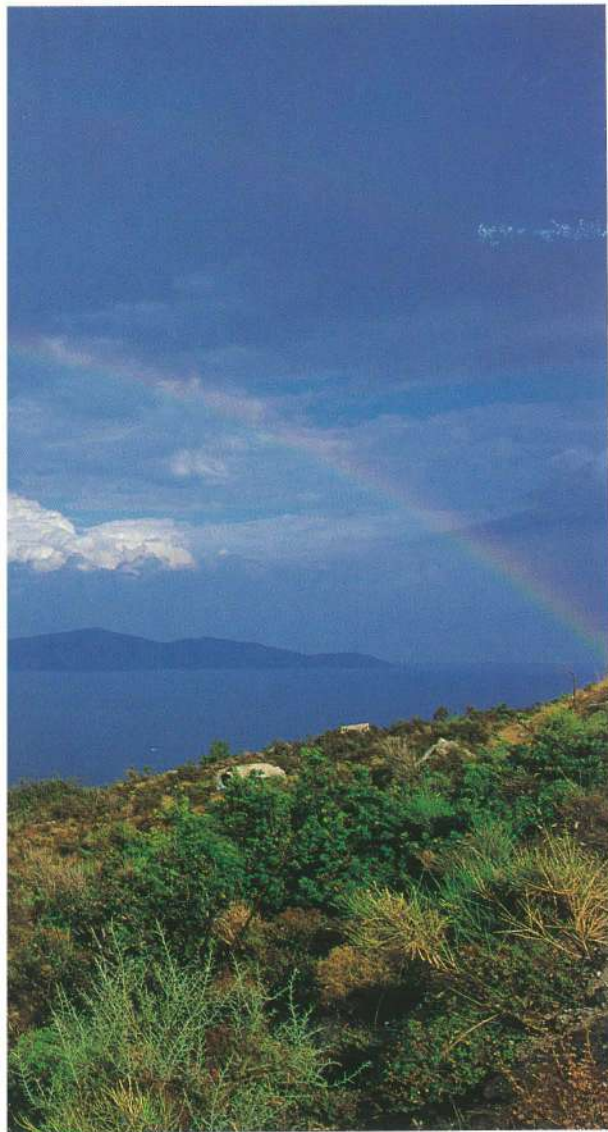

γραφο και από το 1980 εκτίθεται σε ειδική θήκη στο Ναυτικό Μουσείο Γαλαξιδίου.

Χαμηλώνει ο ήλιος πίσω από τα βουνά, σκορπίζει γλυκύτατο φως στο Γαλαξίδι και στην περιοχή του. Μόνον όμως όταν και το τελευταίο σημείο της πόλης, τα νησάκια και ο κόλπος καλύπτονται από σκιά, αποφασίζουμε να αποχωριστούμε τη γαλήνη του τοπίου και να πάρουμε αργά τον δρόμο του γυρισμού. Μένουμε με την υπόσχεση να επιστρέψουμε οπωσδήποτε μια μέρα σ' αυτόν τον ειρηνικό τόπο. Δεν φανταζόμασταν εκείνη τη στιγμή, ότι θα επιστρέφαμε πολύ νωρίτερα απ' όσο υπολογίζαμε.

Η επόμενη μέρα ξημερώνει αφύσικα ζεστή

στο Γαλαξίδι. Ηδη από τις πρωινές ώρες ο ήλιος καίει σαν μεσημεριάτικος, πίνουμε τον καφέ μας στο "Στέκι" προφυλαγμένοι κάτω από τέντες και φυλλώματα δέντρων. Το μεσημέρι η κατάσταση έχει γίνει αφόρητη. Όλες σχεδόν οι δραστηριότητες παραλύουν, μεταφέρονται στις δροσερές παραλίες του Γαλαξιδίου. Εκεί καταφεύγουμε κι εμείς. Κάποια πρώτα άσπρα σύννεφα αναπτύσσονται δειλά στην κορυφογραμμή του Παρνασσού, μένουν εκεί προσκολλημένα και μεγαλώνουν όλο και περισσότερο. Το απομεινόμενο, εξουθενωμένοι από τη ζέση και την υγρασία, βρίσκουμε δροσερό καταφύγιο στον κλιματισμό του δωματίου μας.

Μια τεράστια χρωματική καμπύλη έχει καθύψει μέσα σε λίγα λεπτά τον Κρισσαϊκό κόλπο μετά την καταιγίδα.

με μυρωδάτες πνοές απ' το βρεμένο χώμα. Τα καψαλιασμένα αμπελάκια, οι σκονισμένες αμυγδαλιές και τα ελιόδεντρα ξαναβιώνουν, όλη η φύση χαίρεται, κι εμείς μαζί της, την ευλογία του ουρανού.

Το μπουρίνι σταματάει απότομα, όπως ξέσπασε. Καθώς φτάνουμε στα πρώτα πεύκα, μόνον κάποιες αραιές σταγόνες μάς το θυμίζουν.

Σε μια στροφή με κορυφαία θέα σταματάμε. Βγαίνουμε από το αυτοκίνητο και... μένουμε άναυδοι. Ο ουρανός του Γαλαξιδιού, θεοσκότεινος ως τώρα, χρωματίζεται από τις πρώτες πινελιές της φύσης. Ένα αχνό ουράνιο τόξο σχηματίζεται αργά, όσο περνούν τα λεπτά γίνεται εντονότερο, η καμπύλη του μεγαλώνει και σε λίγο καλύπτει όλο σχεδόν τον ορίζοντα. Πολύ γρήγορα βγαίνει από πίσω μας ο ήλιος και ρίχνει τις ακτίνες του στο φρεσκοπλυμένο Γαλαξίδι. Σ' αυτές τις μεγαλειώδεις στιγμές της φύσης δεν θα μπορούσαμε ίσως να βρισκόμασταν σε ωραιότερο σημείο. Λίγο αργότερα ένα δεύτερο ουράνιο τόξο, πιο αχνό αυτό, έρχεται να σχηματισθεί πάνω από το πρώτο, ένα μικρό ιστιοπλοϊκό προβάλλει ξαφνικά από έναν μακρινό κάβο, συναντά για μερικά δευτερόλεπτα τα χρώματα του ουρανού κι ύστερα, με το λευκό πανί του φουσκωμένο, συνεχίζει τη μοναχική πορεία του στον Κορινθιακό.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Καθώς ανηφορίζουμε τις στροφές του Μπράλλου ξεμακραίνει ο Κορινθιακός, ξεμακραίνει το Γαλαξίδι. Οι μνήμες όμως παραμένουν ζωντανές, μας συντροφεύουν ως τη Θεσσαλονίκη. Μας συντροφεύουν και τούτες τις στιγμές, που με τα φτωχά μας μέσα -λόγο και εικόνες- προσπαθούμε ν' αποδώσουμε την ομορφιά του τόπου, τον πλούτο των συναισθημάτων, την ευγένεια των ανθρώπων του Γαλαξιδιού.

Η Ροδούλα Σταθάκη-Κούμαρη, φίλη καρδιάς και πολύτιμος σύντροφος στις περιπλανήσεις μας, συνεχίζει ακούραστη το πολιτιστικό της έργο στα Μουσεία του Γαλαξιδιού. Χωρίς τις ποικίλες βοήθειές της και το πληρέστατο άρθρο, που ευγενικά έθεσε στη διάθεσή μας, το αφιέρωμα στο Γαλαξίδι θα ήταν σημαντικά φτωχότερο.

Ο Νίκος Σταθάκης, ο άντρας της, εξακολουθεί μέσα στο γραφείο του, που είναι προέ-

Είναι ακόμα απόγευμα, όταν ξαφνικά η μέρα σκοτεινιάζει. Κρύβεται ο ήλιος πίσω από βαριά μαύρα σύννεφα, που χαμηλώνουν απειλητικά πάνω από το Γαλαξίδι. Εγκαταλείπουμε εσπευσμένα τη ραστώνη του μπαλκονιού μας και τρέχουμε στο αυτοκίνητο. Οι πρώτες χοντρές σταγόνες μάς προλαβαίνουν έξω από το Γαλαξίδι, στον δρόμο για τη Μονή. Μέσα σε δευτερόλεπτα ο ουρανός ενώνεται με τη γη, το μπουρίνι ξεσπά σ' όλο του το μεγαλείο. Ολομόναχοι καθώς είμαστε, οδηγούμε αργά στον ανηφορικό δρόμο, μέσα από τα πρώτα ρυάκια που τον αυλακώνουν με ορμή. Αχνίζει η διψασμένη γη, μισανοίγουμε τα παράθυρα, ορμούν μέσα οι σταγόνες, μαζί

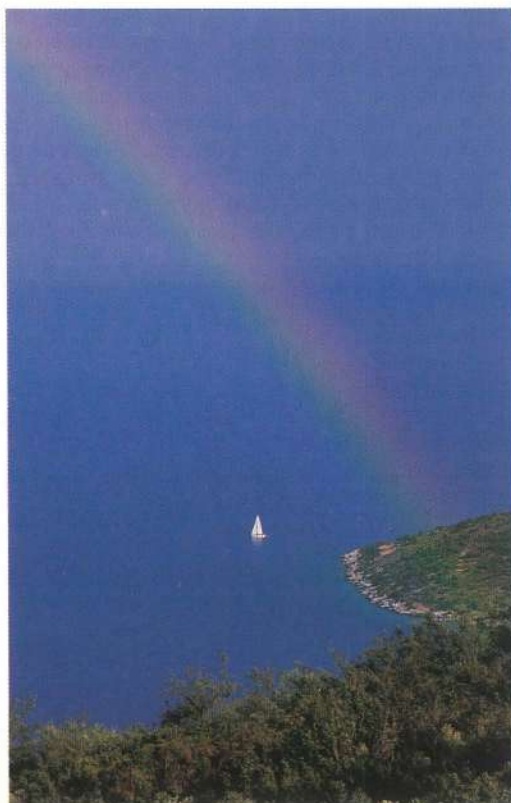
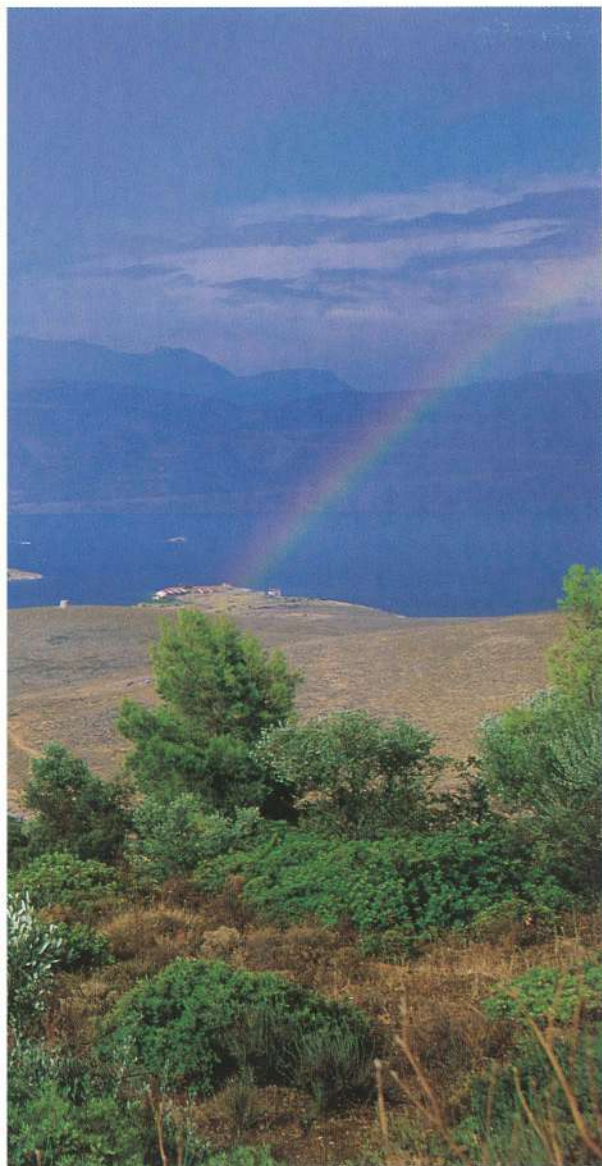

κταση του ναυτικού του παρελθόντος, να συγγράφει με την ζωτικότητα εφήβου. Τα απογεύματα από την "Γέφυρα του κυβερνήτου", το μπαλκόνι του, αγναντεύει τη θάλασσα, βυθισμένος στις αναμνήσεις του. Αυτές τις αναμνήσεις, που τόσο έντονα ζήσαμε κι εμείς, διαβάζοντας το βιβλίο του "ΑΜΟΝΙ ΚΙ ΑΡΜΥΡΑ".

Ο **Κώστας Θεοδορόπουλος**, φυσιογνωμία ευγενική και συμπαθέστατη, έχει συνδεθεί με μερικές από τις ωραιότερες και πιο ανθρώπινες στιγμές μας στο Γαλαξίδι. Οι πληροφορίες και οι βοήθειες που τόσο πρόθυμα μας έδωσε ήταν παραπάνω από πολύτιμες, ενώ

αξέχαστη θα μας μείνει η συντροφιά του, που πάντα συνοδεύονταν από τις θαυμάσιες σπεσιαλιτέ της κουζίνας του στο ΣΤΕΚΙ.

Δεν θα μπορούσαμε να ξεχάσουμε την εντυπωσιακή φυσιογνωμία της **Αριάδνης Κούμαρη**. Με σπουδές κλασικής φιλολογίας, φιλοσοφίας, γλωσσολογίας, ψυχολογίας και παιδαγωγικής, εμπνεύσθηκε και ακολούθησε στο μεγαλύτερο μέρος της ζωής της την ιδέα του "Γνώθι σ' αυτόν", αφού άλλωστε το κεντρικό της ενδιαφέρον είναι το **φαινόμενο άνθρωπος**. Τα τελευταία 17 χρόνια της ζωής της ζει στον λοφίσκο της έξω από το Γαλαξίδι, σ' έναν χώρο βαθειά επηρεασμένο από την

Μετά το ξαφνικό καλοκαιρινό μπουρίνι το Γαλαξίδι φωτίζεται με άπλητο φως κι ο ουρανός με τα χρώματά του συμπληρώνει την θαυμάσια εικόνα.

Ένα μικρό ιστιοφόρο, με το οδύλευκο πανί του φουσκωμένο, ξεπροβάλλει από τον κάβο τη στιγμή ακριβώς που το ουράνιο τόξο βυθίζει τα χρώματά του στον Κορινθιακό.

αρμονία του Δελφικού τοπίου, όπου οι διαλέξεις, τα σεμινάρια και οι συζητήσεις συμβάλλουν στην αυτογνωσία και στην ψυχική ισορροπία του ατόμου. Δεν θα μπορούσαμε επίσης να λησμονήσουμε την ευγενική χειρονομία του Γαλαξιδιώτη μαθηματικού και συγγραφέα **Αναστάσιου Ι. Σκιαδά**. Τα θαυμάσια βιβλία του που μας χάρισε, αποτέλεσαν πολύτιμες πηγές στην προσπάθειά μας. Ευχαριστούμε θερμά την **Ρούλα Χατήρα-Μοσχάλαϊδη** από το ξενοδοχείο ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ, που με μεγάλη προθυμία μας ξενάγησε σε εσωτερικά Γαλαξιδιώτικων σπιτιών. Ένα πρωί, στο "Στέκι" του Κώστα, είχαμε τη

χαρά να γνωρίσουμε τον **Θεόδωρο Γιαννίτση** και τον **Γιάννη Γεροσίδη**. Ο Θεόδωρος Γιαννίτσης μας χάρισε μια μονογραφία του για τη ζωή και το έργο του ιστοριοδίφη και ερευνητή Κωνσταντίνου Σάθα, που κρατάμε ως πολύτιμο απόκτημα στην βιβλιοθήκη μας. Ο Γιάννης Γεροσίδης είχε την καλοσύνη να μας εγχειρίσει μια πλήρη μελέτη, για μια μεγάλη όσο και ρομαντική ιδέα, που τον τελευταίο καιρό πνέει ανάμεσα στα μέλη της "Επιτροπής Γαλαξιδιώτικου Ιστιοφόρου" και σε πολλούς κατοίκους του Γαλαξιδιού. Πρόκειται για την πρωτοβουλία ναυπήγησης ενός ιστιοφόρου τύπου "μπρίκι", όμοιου μ' αυτά

που κατασκευάζονταν στο Γαλαξίδι τον 19ο αιώνα. Υπάρχουν ήδη σχέδια, προϋπολογισμοί, μελέτη βιωσιμότητας. Σκοπός του εγχειρήματος είναι να αναβιώσει μια καθοριστική περίοδο της ναυτικής μας ιστορίας, από την οποία δεν έχει διασωθεί ή ανακατασκευασθεί ούτε ένα σκάφος. Δεν μπορούμε προκαταβολικά να γνωρίζουμε την επιτυχία ενός τέτοιου εγχειρήματος, που και τολμηρό είναι και έχει επισύρει κάποιες αντίθετες γνώμες. Μόνον η ολοκλήρωση αυτής της ιδέας και ο χρόνος μπορούν να δώσουν την απάντηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Μουσείο Γαλαξιδίου, ΓΑΛΑΞΙΔΙΩΤΙΚΑ ΚΑΡΑΒΙΑ "ΜΕΛΙΣΣΑ", Αθήνα 1987

Μπαζιωτοπούλου Εφη-Βαλαβάνης Πάνος, "ΔΥΟ ΑΡΧΑΙΕΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΙΣ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ ΤΟΥ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ" Φωκικά Χρονικά Αμφισσα 1992, Τόμος Δ, σελ. 157-177

Σάθας Ν. Κωνσταντίνος, "ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ, ΔΙΑ ΧΕΙΡΟΣ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ ΕΤΟΣ 1703" Αθήνα 1962

Σιμόπουλος Κυριάκος, "ΞΕΝΟΙ ΤΑΞΙΔΙΩΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ," τόμ. Γ' Ι 1800-1810, τόμος Γ' 2: 1810-1821, Αθήνα 1985

Σιμόπουλος Κυριάκος, "ΠΩΣ ΕΙΔΑΝ ΟΙ ΞΕΝΟΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΟΥ 1821" τόμ. Α', Αθήνα 1979

Σκιαδάς Ι. Αναστάσιος, "ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΟΥ ΣΩΤΗΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ", Αθήνα 1974

Σκιαδάς Ι. Αναστάσιος, "Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΤΟ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙ", Αθήνα 1982

Σκιαδάς Ι. Αναστάσιος, "ΤΟ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙ ΜΙΑ ΠΑΝΑΡΧΑΙΑ ΝΑΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ" Αθήνα 1986

Σταθάκη-Κούμαρη Ροδούλα, "ΤΑ ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ ΤΟΥ ΓΑΛΑΞΕΙΔΙΟΥ", Νέα σκέψη, αρ. 64 Αθήνα 1968, σελ. 113-117

Σταθάκη-Κούμαρη Ροδούλα, Τσαουσάκη Άσπα, Χαβιαρά Γωγώ, "ΓΑΛΑΞΕΙΔΙ, Η ΠΟΛΙΤΕΙΑ, ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ" Αθήνα 1985, εκδόσεις Χαρδαβέλλα Δεδούση, "ΝΑΥΤΙΚΑ", Αθήνα 1948 Μ. Μακέδος.

Θ. Γιαννίση, "ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΣΑΘΑΣ"

Εύα Βλάμη, "ΓΑΛΑΞΕΙΔΙ, Η ΜΟΙΡΑ ΜΙΑΣ ΝΑΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ"

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ ΑΠΟ:

Αθήνα 205 χιλ.- Θεσ/νίκη 400- Ναύπακτο 75-Αμφισσα 35-Ιτέα 17- Δελφούς 30- Χιονοδρομικό Παρνασσού 45.

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ (0265)

Δήμου: 41319-

Αστυνομίας: 41222-

Λιμενικού σταθμού: 41390-

Ναυτικού κ. Αρχ. Μουσείου: 41795-

Λαογραφικού Μουσείου: 41910

Πολιτιστικού Συλλόγου (Κ. Θεοδωρόπουλος: 41391)

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ

Γαλαξίδι: 41850

Κουκόνια: 41179

Φιλοξένια: 42230

Γάλαξα: 41620/41625

Αργώ: 41996

Οιάνθεια: 42433-34

Ποσειδών: 41271, 41426

Γανμηδής: 41328

Villa Olympia: 41174, 41810, 41813

Πόρτο Λούμπας: 41170, 41130

Αίνα: 41160

ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ "Το Σπιτάκι": 41257

ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΥΖΙΝΑ:

Σαλμάδες (ντολμάδες με γέμιση κρέας και τραχανά)
Κελέμα (φύλλα κρεμμυδιού με γέμιση κρέας ή ρύζι στο φούρνο)

Χορτόπιτες με τραχανά

ΤΟΠΙΚΗ ΖΑΧΑΡΟΠΛΑΣΤΙΚΗ

(ΖΑΧ/ΣΤΕΙΟ. "ΚΟΝΑΚΙ")

Ρεβανί, γλυκό μυγδαλάκι, κουραμπιέδες, γλυκά κουταλιού, μαρμελάδες, θυμαρίσιο μέλι.

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΚΑΡΟΜΩΝ ΣΤΗ ΓΥΡΩ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕ ΚΕΝΤΡΟ ΤΟ ΓΑΛΑΞΙΔΙ.

Κάθε εποχή του έτους το Γαλαξίδι μπορεί να αποτελέσει ιδανικό κέντρο για ημερήσιες εκδρομές στην εξαιρετικά ενδιαφέρουσα γύρω περιοχή.

Στα δυτικά (75 χιλ.) βρίσκεται η Ναύπακτος με το γραφικό λιμάνι και τις ιστορικές Μονές (11ος-12ος αιώνες) Τρικόρφου και Βαρνάκοβας. Συνιστάται ιδιαίτερα μια εκδρομή στην ορεινή Ναυπακτία.

Στα Βορειοδυτικά εκτείνεται η ορεινή Φωκίδα, εκπληκτική περιοχή με πανέμορφα ορεινά χωριά (Αθ. Διάκος, Κονιάκος, Μαυρολιθάρι κ.λ.π) άφθονη βλάστηση και νερά, πανύψηλες κορυφές (Βαρδούσια, Γκιώνα), την λίμνη του Μόρνου με την θαυμάσια παραμόρφο διαδρομή.

Στα βόρεια οι Δελφοί με τις θαυμαστές αρχαιότητες, το παλιό μοναστήρι του Προφήτηλιά (μεταξύ Χρυσού και Δελφών), η γραφική και παραδοσιακή Αράχωβα, το χιονοδρομικό κέντρο του Παρνασσού.

Μετά την Άμφισσα η διαδρομή συνεχίζεται προς Γραβιά με το πρόσφατο ανακαινισμένο Χάνι της Γραβιάς. Η διαδρομή συνεχίζεται μέσω Δαύλειας προς την ιστορική μονή της Ιερουσαλήμ, χτισμένη μέσα σε καταπράσινο δάσος.

Στον δρόμο της Ναυπάκτου βρίσκεται το γραφικό χωριό Βίδαβη (Αγ. Πάντες), γνωστό για τα ψητά του κρέατα σε φούρνο με ξύλα.

(Για περισσότερες πληροφορίες και λεπτομέρειες ο κ. Κώστας Θεοδωρόπουλος είναι πρόθυμος να εξυπηρετήσει στα τηλέφωνα 41391 και 42430).

